

Crnogorski glasnik

GODINA XV. _ BROJ 89. _ RUJAN-LISTOPAD / SEPTEMBAR-OKTOBAR _ 2014.

LUČINDANSKI SUSRETI 2014.	4
MANJINSKE MANIFESTACIJE	
Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba	13
Dan Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Zagrebačke županije	14
Etno smotra u Rijeci – „Bogatstvo je živjeti u zajedništvu“	15
DANI CRNOGORSKE KULTURE 2014.	
Crnogorski akademski slikari u Galeriji Zvonimir	16
Dani crnogorskog filma u Zagrebu	20
SJEĆANJE NA VELIKOG PISCA	
Dani Mirka Kovača	22
VEČER S MAJOM PERFILJEVOM	
„Ja biram“	24
DJELOVANJE NZCH I VIJEĆA CRNOGORACA	
Sjednica Predsjedništva NZCH	27
Sjednice Predsjedništva Društva „Montenegro“ Zagreb	27
Sjednica Vijeća crnogorske manjine u Zagrebu	28
IZ CRNE GORE I SVIJETA	
Nacionalna biblioteka na kongresu u Lionu	30
Izdavači iz Hrvatske na književnom sajmu u Moskvi	30
Proslavljeno 520 godina „Oktoiha Prvoglasnika“	31
Manifestacija „Multikulturalizam – naša zbilja“	33
Ivan Lovrenović dobitnik nagrade „Meša Selimović“	33
OSVRTI, VIĐENJA, PRIKAZI	
Vrijeme montenegristike	34
GUSLE BEZ GUSLARA	
Balada o posljednjem crnogorskom guslaru u Istri	36
ONI NAM PRUŽAJU SVOJE SRCE NA DLANU	
Milunka Medojević: Staro i novo doba	38
DOKUMENTARNI FILM U CRNOGORSKOM DOMU	
Večeri filmskih zapisa o Cmoj Gori	39
GALERIJA „MONTENEGRINA“	
Botanička bašta planinske flore Crne Gore	40
PUTOPISSNO PREDAVANJE	
Vedran Bađun „U potrazi za ZION-om“	41
AFORIZMI	
„Putokazivanja“ Veljka Rajkovića	42
PORUKA ZA SVA VREMENA	
Centar za kulturu D.D.	43
CRNOGORSKI MOZAIK	
O najenigmatičnijem stihu u „Gorskom vijencu“	44
GALERIJA „MONTENEGRINA“	47
NOVI NASLOVI	47
LUČINDANSKI SUSRETI 2014.	48

Čestitamo 8. listopada Dan nezavisnosti Republike Hrvatske

Za napredak Hrvatske važna je snaga naroda koja izvire iz složenosti i zajedništva. Pokažimo da smo spremni zajedno graditi modernu, tolerantnu i otvorenu državu u kojoj žive jednaki, uspješni i zadovoljni građani. Vjerujem u naše sposobnosti znam da nećemo predugo čekati dan kad ćemo reći da živimo u uspješnom društvu, društvu pravde i blagostanja.

*Predsjednik Republike Hrvatske
Ivo Josipović*

(Iz čestitke u povodu Dana neovisnosti)

Izdavači:
NACIONALNA ZAJEDNICA CRNOGORACA HRVATSKE
I VIJEĆE CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE
GRADA ZAGREBA
Zagreb, Trnjanska c. 35, Tel./Fax: 01/6197 078, 01/6314 264
E-mail: nzch@net.amis.hr, vijececrn@net.amis.hr,
montenegro@net.amis.hr
Internet adresa: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr
Za izdavače: dr. sc. Radomir Pavićević i Dušan Mišković
Glavni i odgovorni urednik: dr. sc. Zoran Drašković
Redakcija: Milanka Bulatović, Nataša Gerželj, Danilo Ivezic, Dragutin Lakić, Nataša Rašović, Dušan Roganović
Grafička priprema i tisak: Skaner studio d.o.o.
Rukopisi se ne vraćaju. Naklada/Tiraža 1000

Glasilo je, putem Savjeta za nacionalne manjine, financirano iz državnog proračuna Republike Hrvatske

Prvi ljudi nijesu bili dobri ...

Sv. Petar cetiniski Čudotvorac

POSLANICA NJEGUŠIMA

...
Vi znate, da su Ceklinjani jači od Ljubotinjanah i od Drobljanah, jedno što imadu više imuća i vojske, a drugo što su na bolje mjesto, imajući pazar, mlina i brodove u svoje ruke, i to mito ne ide za drugo, nego da se ostali narod kolje, da suda i kuluka u Crnu Goru nije i da jači nejačega čera, da se ono njegovo razširi, i da se nejaki ne smije braniti, ni jedan s drugijem sastaviti, da se ujedno brane.

Ja sam mnozini omrznuo, zašto žalim nejaku sirotinju od napasti i samovoljstva i zašto govorim pravo, ali Bog pravdu ljubi, pred kojim sva sila čelovječeska svega svijeta bila bi ništa, kad bi ona protivu volje Božje išla. I teško onome čelovjeku, koji govori, da je svjetlost tmina, a tmina da je svjetlost. To hoće reći: ko ne hoće govoriti ono, što je pravo nego po mitu, ali po hajteru, oli po kojemu drugomu lukavom načinu, govori i čini ono, što je bezakono i nepravedno ... niti se bojim uroka, govoriti ću pravo, dok god srce u mene kuca ...

Na Cetinje
sentembra 23. - 1827.

VLADIKA PETAR

Da li zato što je bila od onijeh Nikolića za koje se govorilo: „Lako je njima, njih je vladika Petar blagoslovio!“, baba-Stana je bila mudra koliko se samo poželjeti može. To sam najbolje spoznao u ona četiri mjeseca dok je ona koprila za sinom jedincem, koji se nikad nije vratio. U kuću nam stalno dolazili mnogi znani i još više meni dotad neznani ljudi da joj izjave saučešće. Tada sam prvi put čuo i priču kako je ona – čekajući u redu na racionisano snabdjevanje poslije aprilskog bombardovanja i sloma – bila dovoljno blizu da čuje „Koliko ima Crnogoraca, nećemo imati brašna ni za gnjecavu proju!“ i to iz usta đeneralice čiji su muž, izdanak ugledne beogradske loze, i naš pokojni đed godinama zajedno tekli oficirske karijere, seleći i porodice po gotovo svim negdašnjim banovinama. Kada se baba-Stana, kao udova, doselila u predratni Beograd zbog studija djece, nastavilo se prijateljevanje s familijom tad već dobro pozicioniranog štapskog đenerala ..... Eto, baba-Stana je ipak više željela da joj i unuci upoznaju život i običaje stare građanske porodice, da dok su je noge služile odlazi s nama na čestitanje slave, da iz bašte jedne velike dobrim dijelom nacionalizovane kuće na Čuburi ponese miris bosiljka, a ne da nas svojim gorkim iskustvom zana-vijek uprti mržnjom.

Gotovo četiri desetljeća kasnije čitam kako Mirko Kovač, u svom posljednjem romanu „Vrijeme koje se udaljava“, nije dopustio da ga zatruje mržnja već je odlučio „da će u svojoj bilježnici ublažiti i nazvati samo razočaranjem“ ono što bi kod većine izazvalo i zgađenost i prezir i omrazu.

Nedavno je – u etabliranoj emisiji etabliranog voditelja – jedan mladi čovjek neupitne vjerodostojnosti, čije je djetinjstvo na stravičan način zauvijek prekinuto prije 23 godine, kazao kako nije dopustio da ga preuzme mržnja ni onda kad je, našavši utočište na zagrebačkoj adresi, u tramvaju čuo da „Tih Vukovaraca tu ima kak pesa!“, nego je istinsko pribježište tražio, kao đak klasične gimnazije, u antičkim tragedijama ne bi li razumio „što to (oduvijek) ima u ljudima ružno“.

A pouku da u ljudima odista ima nešto ružno davno, davno je ponio od kuće i jedan đaćić koji, čuvajući obdan živo, nije uspio da uz utrnulu lampu na „gaz“ utvrdi uvodnu lekciju iz vjeronauka pa je sjutridan izustio samo prvu rečenicu kako „Prvi ljudi nijesu bili dobri.“ i zanemio. Na uporno insistiranje katihete da objasni „Kako to nijesu bili dobri?“, on je najzad prokamenio: „Sve su jedan drugom fsovali oca i mater!“. Eh, kamo puste sreće da je sve ostalo samo na tom njihovom grijehu ...

Z. Drašković

LUČINDANSKI SUSRETI 2014.

**Sveti Petar Čudotvorac
Cetinjski (rad Dimitrija
Popovića, 2000.g.)**

I ove godine, šesnaesti put po redu, Crnogorke i Crnogorci te prijatelji Crne Gore iz svih krajeva Hrvatske, kao i gosti iz Crne Gore i ostalih susjednih država okupili su se da jošjednim Lučindanskim susretima obilježe sjećanje na Petra I Petrovića Njegoša, gospodara Crne Gore i vladiku crnogorskog.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb – potpomognuti od strane Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske – bili su opet izuzetno uspješni organizatori još jednog već tradicionalnog Lučindanskog druženja – manifestacije koja se, pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba, održala 25. oktobra u Kino dvorani Studentskog centra u Zagrebu.

Dobrodošlicu svim učesnicima susreta – kojih je i ove godine bilo preko osam stotina, a među njima su bili brojni uzvanici i gosti i poznate ličnosti iz političkog, javnog, kulturnog i naučnog života –

poželjela je, u ime organizatora, Henrika Vilović, koja je poletno i znalački vodila i ovogodišnju manifestaciju. Nakon intoniranja himni Republike Hrvatske i Crne Gore, ona je kazala:

«Šesnaesti put za redom organiziramo Lučindanske susrete, u povodu značajnog blagdana crnogorskog naroda Lučindana. Obilježavamo ga u spomen i slavu na Svetog Petra Cetinjskog, crnogorskog vladike, pisca poslanica jevanđeoske snage i svetog ratnika za slobodu i dostojanstvo čovjeka, vladara koji je govorio da nema druge sile u upravljanju narodom i državom o sim moći pera i jezika. Smatramo ga utemeljiteljem moderne crnogorske države. Zakonikom opštim crnogorskim i brdskim (1798) od 16 članaka koji je na Zboru na Cetinju (1803) dopunjen sa još 17 članaka, formiranjem Praviteljskog suda crnogorskog i brdskog (Kuluk) koji je imao i upravnu i sudsku vlast, pri Praviteljstvu formiranjem Narodne kancelarije sa sjedištem na Cetinju udareni su temelji upravne i sudske vlasti u Crnoj Gori.

„Vi ste voljni i slobodni narod!“ – govorio je Petar I. Petrović Njegoš Crnogorcima, kao takvim im se obraćao i kad su grješni i kad su bezgrješni. Slijedeći duh razumijevanja i otvorenosti, suradnje i suživota cetinjski svetac je izrekao neprevaziđenu maksimu: „Naša vrata slobode neka su svakom slobodu ištućem otvorena!“.

Sveti Petar je bio čovjek najviše plemenitosti, ali je u imperativu slobode postajao odlučan vojskovođa u bitkama na Martinićima, Krusima, Ljubotinju, Debelom brijegu. Njegova ličnost i djelo, vrijednostima najvećeg stupnja, zrače i danas, zračice i sutra.

Ovogodišnje Lučindanske susrete organiziramo u okviru dvije obljetnice. Obilježavamo 180 godina proglašenje Petra I. Petrovića za sveca – za sve Crnogorce je to bio još za života, i 100-tu godišnjicu početka I. Svjetskog rata u kojem Crna Gora ima svoje historijsko mjesto i ulogu, kao jedna od osam zemalja učesnica, ratujući na strani sila Antante, i koja je, njegovim završetkom u okviru nove teritorijalne podjele Europe, voljom nekadašnjih saveznika, nažalost, izgubila svoju nezavisnost.

Osmu godinu za redom na Lučindanskim susretima predstavljamo grad gost iz Crne Gore. Uzimajući o obzir značaj spomenutih obljetnica, ovogodišnji grad gost Lučindanskih susreta 2014. je Prijestonica Cetinje čije predstavnike najsrdačnije pozdravljam uz napomenu da središnji dio kulturnog događanja danas pripada njima.»

Potom se sudionicima Lučindanskih susreta obratio predsjednik NZCH dr. sc. Radomir Pavićević. On je najprije svima poželio dobrodošlicu, pozdravivši: Nj.E. Igora Građevića, ambasadora Crne Gore u Republici Hrvatskoj; Slavka Kojića, izaslanika pokrovitelja Lučindanskih susreta 2014., gradonačelnika Grada Zagreba; Aleksandra Bogdanovića, gradonačelnika Prijestonice Cetinje; Davora Bernardića, potpredsjednika Gradske skupštine Grada Zagreba; Bahriju Sejfić, pomoćnicu ravnatelja Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske; Predraga Mitrovića, direktor Uprave za dijasporu Vlade Crne Gore; Ivana Jovovića, člana Upravnog odbora Matice crnogorske; Žanu Lekić, sekretaricu Sekretarijata za kulturu i medije Prijestonice Cetinje; Valentinu Vujović, rukovodioca Službe gradonačelnika Prijestonice Cetinje; Anu Ivanović, direktoricu Turističke organizacije Prijestonice Cetinje; Sandru Đonović, predstavnicu Turističke organizacije Prijestonice Cetinje; Bora Mrvaljevića, predsjednika Saveza udruženja Crnogoraca Srbije; Čeda Đukanovića, predsjednika Crnogorskog društva „Morača“ Kranj; Veselina Lakića, predsjednika Saveza crnogorskih društava Slovenije; Velimira Bijelića, predsjednika Društva slovenačko-crnogorskog prijateljstva; predsjednike i predstavnike crnogorskih udruga članica NZCH i Koordinacije crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske iz Splita, Rijeke, Pule, Rovinja, Umaga, Peroja, Karlovca, Osijeka i Zagreba i brojne predstavnike nacionalnih manjina Grada Zagreba i Zagrebačke županije.

Nakon pozdravnih riječi, dr. sc. Radomir Pavićević je u svom obraćanju i ovom prilikom istakao da su Lučindanski susreti, kao i Petrovdanski sabor, istinski podstrek da njegujući tradicije svog naroda radimo na očuvanju svog nacionalnog identiteta i izgradnji stabilne kulturne autonomije crnogorskog bića u Hrvatskoj, što kroz našu integraciju u hrvatsko društvo doprinosi izgradnji i demokratizaciji Hrvatske i unapređenju dobrosusjedskih odnosa Hrvatske i Crne Gore, u čemu, posebno kad su u pitanju naši kulturni programi, imamo neupitnu i dragocjenu podršku Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, na čelu sa predsjednikom Savjeta gospodinom Aleksandrom Tolnauerom.

Zbog spriječenosti da osobno prisustvuju manifestaciji isprike su uputili: **Josip Leko**, predsjednik Hrvatskog sabora; **Aleksandar Tolnauer**, predsjednik Savjeta za nacionalne manjine; **Krešo Beljak**, gradonačelnik Grada Samobora; **Derviš Selhanović**, direktor CEKUM-a; kapetan **Ilija Radović**, viceadmiral Bokeljske mornarice 809; **Mirko Vičević**, predsjednik HGD CG i **Verica Maraš**, Plantaže - Podgorica.

Potom je, u ime domaćina, dobrodošlicu svim učesnicima Lučindanskih susreta poželio Zbor „Montenegro“ Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb, s voditeljem i instrumentalistom na harmonici Edinom Džaferagićem i Danijelom Domazetom na kahu. Njihov izbor i poletna izvedba pjesama *Kom planina*, *Milica* i *Bokeljska noć* bili su nagrađeni dugim i toplim aplauzom svih prisutnih u sali Studentskog centra.

mr. sc. Ivan Jovović

mr. sc. Predrag Mitrović

Aleksandar Bogdanović

Slavko Kojić

Prisutnima su se nakon pjesama dobrodošlice obratili: član Upravnog odbora Matice crnogorske mr. sc. Ivan Jovović, direktor Uprave za dijasporu Vlade Crne Gore mr. sc. Predrag Mitrović i gradonačelnik Prijestonice Cetinje gospodin Aleksandar Bogdanović, a prigodne riječi uputio je i izaslanik gradonačelnika Grada Zagreba gospodin Slavko Kojić.

Riječ mr. sc. Ivana Jovovića:

***NAŠA JE OBAVEZA DA DAMO DOPRINOS RASVJETLJAVANJU JOŠ
JEDNOG BROJA OTVORENIH PITANJA KOJA SE ODNOSE NA POZICIJU
CRNE GORE I CRNOGORSKOG NARODA U PRVOM SVJETSKOM RATU***

«Čast mi je i zadovoljstvo što u ime Matice crnogorske i u svoje lično ime prisustvujem jednoj od najznačajnijih manifestacija Crnogoraca u Republici Hrvatskoj, čiji tradicionalni Lučindanski susreti su povod za prezentaciju nacionalne baštine Crnogoraca, bilo da su iz domovine ili dijaspore, ali su ovi susreti istovremeno i poveznica temeljne i raznovrsne saradnje crnogorskog i hrvatskog naroda.

Ovogodišnji 16. Lučindanski susreti posvećeni su obilježavanju 100 - te godišnjice početka Prvog svjetskog rata, što nedvosmisleno pokazuje da u Nacionalnoj zajednici Crnogoraca Hrvatske i Društvu Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb postoji stanovita svijest o negativnim posljedicama koji je produkovao ovaj događaj za Crnu Goru, s obzirom da je u jednom danu nestala crnogorska država, dinastija i crkva, ali ne i slobodarski duh Crnogoraca koji su uputili veliko istorijsko NE Versajskoj državnoj tvorevini, zvanoj Kraljevina SHS, u Božićnom ustanku 1919. godine. Iako je Božićni ustanak unaprijed bio osuđen na propast, zbog tadašnjih vladajućih međunarodnih konstelacija, ogranj Božićnog ustanka bio je ujedno i zaloga za 21. maj 2006. godine.

Takođe, ovo je prilika da cijenjeni auditorijum obavijestim, da je pod pokroviteljstvom Vlade Crne Gore, Matica crnogorska organizovala na Cetinju 15. i 16. oktobra ove godine međunarodni naučni skup, pod nazivom : „*Crna Gora i crnogorsko pitanje u Prvom svjetskom ratu od 1914. do 1918. godine; događaji i posljedice*“, čime je započelo zvanično obilježavanje ovog prelomnog istorijskog datuma za Crnu Goru.

Na navedenom skupu referentni naučnici dali su različite poglede, odnosno objašnjenja položaja crnogorskog naroda, odnosno crnogorskog društva u toku Prvog svjetskog rata i neposredno po njegovom završetku. Opšta je ocjena da je Crna Gora u ovom ratu dva puta poražena, vojno 1916. godine, a drugi put voljom nekadašnjih njenih saveznika.

Naša je obaveza da u narednom periodu damo doprinos rasvjetljavanju još jednog broja otvorenih pitanja koja se odnose na poziciju Crne Gore i crnogorskog naroda u Prvom svjetskom ratu, jer svjedočimo različitim interpretacijama minule prošlosti, a dio njih tendenciozno uključuju revizije uzroka i posljedica ovog rata. Matica crnogorska spremno dočekuje takve izazove, dajući tumačenja ovih dešavanja i preko izdavačke produkcije.

Na kraju, organizatorima ove manifestacije želim uspješan rad, svjesni značaja kojeg Crnogorci Hrvatske imaju za ukupne bilateralne odnose Crne Gore i Hrvatske.»

Riječ mr. sc. Predraga Mitrovića:

***SVOJIM DJELOVANJEM VAŠA ZAJEDNICA U HRVATSKOJ
POSTALA JE PRIMJER KOJI MOGU SLIJEDITI ZAJEDNICE
ISELJENIKA IZ CRNE GORE ŠIROM SVIJETA***

«Dozvolite mi najprije da vas pozdravim u ime novoformirane Uprave za dijasporu i Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Crne Gore, kao i u svoje lično ime, ali i da članovima Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva „Montenegro“ iz Zagreba, kao i svim Crnogorkama i Crnogorcima širom Hrvatske, iskreno i od srca čestitam Lučindan, jedan od najvećih praznika crnogorskog naroda.

Veoma sam počastvovan pozivom da danas prisustvujem šesnaestim Lučindanskim susretima, manifestaciji koja je u proteklih petnaest godina postala ne samo pokazatelj prisutnosti i dobre organizacije crnogorske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj već i reprezent kulturno-istorijske baštine Crne Gore i prilika za stvaranje novih mostova između dvije zemlje.

Meni je ovo prva prilika da se, za kratko vrijeme od imenovanja na mjesto direktora Uprave za dijasporu, lično sretnem sa članovima i rukovodstvom Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ iz Zagreba, a s obzirom da je ovo prvi put da i Uprava za dijasporu ima priliku da se zvanično predstavi iseljenicima u Hrvatskoj, iskoristiću je da vas u najkraćem informišem o aktivnostima preduzetim na nivou Vlade, Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore i Uprave za dijasporu na stvaranju pretpostavki i institucionalnog jačanja i priprema za dobro upravljanje i koordinaciju ukupne saradnje sa našim iseljeništvom.

Kao što znate, krajem decembra 2010. godine, Vlada je usvojila Strategiju saradnje sa dijasporom sa Akcionim planom realizacije za period 2011-2014. godine. U toku 2013. godine izvršena je transformacija Centra za iseljenike u posebnu upravu za dijasporu, čiji sam direktor.

U okviru Uprave formirani su posebni sektori za identitetska, statusno pravna pitanja, privredno partnerstvo sa dijasporom i istraživanje i evidentiranje dijaspore, koji će, kako planiramo, na adekvatan način odgovoriti zahtjevima i interesima našeg iseljenništva.

Uprava baštini i nasljeđe rada i kontakata nekadašnjeg Centra za iseljenike, pa će svi projekti i aktivnosti Centra koji su prepoznati kako u matici tako i u dijaspori – kao što je slučaj sa Ljetnjom školom na Ivanovim koritima, školama koje se organizuju izvan granica Crne Gore, nekim izdavačkim i informativnim projektima – dakle svi će oni biti zadržani, a vjerujemo i nadograđeni u daljem radu Uprave za dijasporu.

Svakako najznačajnija aktivnost u ovoj godini pa čak i u istoriji odnosa Crne Gore sa svojim iseljeništvom jeste rad na donošenju Zakona o saradnji Crne Gore sa iseljeništvom. Zakonom se uređuju prioriteta pitanja saradnje sa iseljenicima, način ostvarivanja i jačanja te saradnje, sredstva i nosioci saradnje, nadležnosti i međusobni odnosi institucija od državnog do lokalnog nivoa, zaštita prava i interesa iseljenika i iseljeničkih zajednica, kao i druga pitanja od značaja za iseljenike.

Očekujemo da će se usvajanjem zakona o iseljenicima otvoriti novi prostori za jačanje komunikacije i saradnje sa iseljenicima na svim poljima, kao i za unapređenje brige i odgovornog odnosa države prema iseljeništvu, što je težnja i interes i Crne Gore i naših iseljenika.

Uprava za dijasporu kao noseća institucija odnosa Crne Gore sa svojim iseljeništvom, i ja lično, kao njen direktor, želimo da damo svoj doprinos u razvijanju duha uzajamnosti, solidarnosti i saradnje, da pomognemo jačanje i bolje organizovanje našeg iseljeničtva i podstaknemo saradnju sa maticom. Da se ona podigne na viši nivo i bude sadržajnija, kao i da dobije konkretne oblike, prije svega u očuvanju i njegovanju kulturnog, jezičkog i državnog identiteta svih iseljeničkih grupacija iz Crne Gore, ali i prepoznavanju uloge iseljeničtva iz Crne Gore kao ključnog razvojnog resursa Crne Gore.

Na ovom putu, Uprava za dijasporu i raniji Centar za iseljenike imali su i imaju u našim iseljeničkim zajednicama širom svijeta jedne od najpouzdanijih i najodgovornijih saradnika.

No, naša zajednica u Hrvatskoj je otišla i korak dalje i svojim vrijednim radom i programima koje je realizovala i realizuje postala nezaobilazan činilac u afirmaciji osobnosti i vrijednosti naših naroda i Crne Gore u Hrvatskoj, kao i zajedničke kulturno istorijske baštine svoje otadžbine Crne Gore i nove domovine Republike Hrvatske, gradeći na taj način mostove prijateljstva i saradnje između dvije države.

Ovakvim svojim djelovanjem naša zajednica u Hrvatskoj postala je, mogu slobodno reći, primjer koji bi mogle slijediti zajednice iseljenika iz Crne Gore širom svijeta.

U tom smislu ja vam želim još mnogo godina stvaranja i djelovanja, da kao i do sada, Crna Gora ostane u vašim srcima ma gdje bili, da svoju kulturu, tradiciju i jezik prenosite na mlade naraštaje koji će se i sami naučiti čuvati i njegovati svoj identitet preuzimajući vašu ulogu poveznica i živih spona između dvije države.

Jer Crnu Goru i Hrvatsku povezuje mnogo toga – blizina i bogato kulturno i istorijsko nasleđe koje zajednički baštinimo na prostorima Jugoistočne Evrope, ali ono što je doprinijelo prevazilaženju teških perioda koji su za nama, okretanju razvoju i što održava vitalnost ovih spona su ljudi – Crnogorci u Hrvatskoj i Hrvati u Crnoj Gori, koji svojim djelovanjem, njegujući kulturnu i nacionalnu osobnost svog bića doprinose bogaćenju kulturnih miljea naše dvije države i unapređenju prijateljskih odnosa između Crne Gore i Hrvatske.»

Riječ Aleksandra Bogdanovića:

***NAŠE VEZE IZ PROŠLOSTI DODATNO NAS OBAVEZUJU DA NAŠI
ODNOSI NE BUDU DRUGAČIJI DO PRIJATELJSKI I DOBROSUSJEDSKI***

«Zadovoljstvo mi je što sam u prilici da vas pozdravim i da, prije svega, zahvalim na prilici što danas, u svijetlu obilježavanja Lučindana, imamo priliku da predstavimo Cetinje i Crnu Goru u Gradu Zagrebu.

Čast nam je što smo danas ovdje i što, zajedno sa našim uvažanim prijateljima iz Grada Zagreba i Zagrebačke županije, a uz veliku podršku naših iseljenika, ali i državnih institucija obje zemlje, učestvujemo u još jednoj aktivnosti koja će – siguran sam – doprinijeti jačanju crnogorsko-hrvatskih odnosa.

Na samom početku, želim se osvrnuti na činjenicu da ni ova godina u Zagrebu ne protiče bez intenzivnih aktivnosti predstavnika crnogorske nacionalne zajednice, koji nam i ovom prilikom potvrđuju u kojoj su mjeri posvećeni baštinjenju nekih od temeljnih vrijednosti koje predstavljaju svojevrsnu sponu između naše dvije države.

Otud, ovogodišnji Lučindan prilika je da se ovdje, među našim uvažanim prijateljima u Zagrebu, prisjetimo stogodišnjice početka Prvog svjetskog rata, u kojem su naši narodi dali nemjerljiv doprinos i pečat. Kako je to uvijek i bilo – vođeni težnjom za slobodom, i Crna Gora i Hrvatska u tom su značajnom događaju ostavili snažan trag, koji sa godinama ne ide ka zaboravu, već su poštovanje i zahvalnost prema svima koji su bili dio tog procesa i dalje sveprisutni.

Cijenjeni prijatelji,

Kada se pomene Lučindan, onda dobro znamo da govorimo o danu koji je oduvijek sabirao i okupljao Crnogorce i njihove prijatelje. A tako je i ovog puta. I zato, drago mi je što ovogodišnji Lučindan obilježavamo upravo na ovaj način.

Vjerujem da ćemo se saglasiti sa činjenicom kako promocija crnogorske kulture i tradicije u Hrvatskoj i obratno, predstavlja više od običnog događaja. Jer, riječ je o važnom segmentu jednog bitnog procesa konstantnog jačanja veza između naše dvije države. A takvi procesi, na našim su prostorima od suštinske važnosti.

Zbog toga, ovom prilikom posebno bih želio pozdraviti sve aktivnosti naših iseljenika u Zagrebu i Hrvatskoj, a istovremeno, želim odati priznanje i Republici Hrvatskoj na svemu što je preduzela kako bi položaj naših sunarodnika u ovoj državi bio na zavidnom nivou. Vjerujem da ovom prilikom mogu konstatovati i da je istovjetan slučaj u Crnoj Gori – gdje je hrvatska nacionalna zajednica važan stub našeg građanskog društva.

Uostalom, naše veze iz prošlosti, brojni znameniti Crnogorci u Hrvatskoj i Hrvati u Crnoj Gori i njihova djela koja su duboko ukorijenjena u profilima naših zemalja, dodatno nas obavezuju da naši odnosi ne budu drugačiji do prijateljski i dobrosusjedski.

Uvaženi domaćini,

Ispred svojih sugrađana, želim Vam iskazati duboku zahvalnost na prilici da predstavimo dio duha i tradicije Cetinja u hrvatskoj Prijestonici. Bez dileme, vjerujem da je ovo još jedan bitan korak u pravcu jačanja našeg partnerstva sa Gradom Zagrebom, koje datira još iz ranijih vremena.

Baš kako je to slučaj sa brojnim drugim gradovima – poput Dubrovnika, Splita ili Rijeke – Zagreb je još jedno mjesto u kojem Cetinje prepoznaje svoje posvećene prijatelje, a zbog čega čvrsto vjerujem da naši odnosi daju primjer na koji način lokalni protagonisti mogu pozitivno uticati na međudržavnu saradnju.

Stoga, kao otvoren grad, a prije svega kao kulturna, duhovna i istorijska Prijestonica Crne Gore, i Cetinje će sa zadovoljstvom biti domaćin svojim prijateljima iz Zagreba.

Na kraju, ne želim propustiti priliku da, u ime svojih sugrađana i u svoje ime, još jednom iskažem duboku zahvalnost domaćinima i organizatorima ovog događaja, uz uvjerenje da je ovo samo jedna u nizu sličnih manifestacija.»

KUD „NJEGOŠ“

Početakom XX vijeka, a preciznije 1907. godine, na Cetinju je osnovan folklorni ansambl „Njegoš“. Riječ je o najpoznatijem predstavniku tradicionalne kulture, čuvaru folklornih plesova, pjesama, muzike i baštiniku vrijedne tradicije Crne Gore.

Ansambl „Njegoš“ je, pored učešća na svim važnijim kulturnim, turističkim i prosvjetnim manifestacijama u Crnoj Gori, gostovao i na najvažnijim južnoslovenskim folklornim smotrama i na mnogim međunarodnim festivalima: Pariz, Luksemburg, Dižon, Rim, Berlin, Varšava, Prag, Moskva, Ciri, Kipar, Kanada, SAD, Meksiko i drugim, osvajajući značajne nagrade i priznanja.

Dobitnik je Ordena zasluga za narod sa srebrnim zracima 1977. godine, Srebrne i bronzane kolajne sa prestižnog internacionalnog festivala u Francuskoj – Dižon, Trinaestonovembarske nagrade 2000. godine, zlatne medalje sa Mediteranskog festivala folkloru ...

Ansambl narodnih igara i pjesama „Njegoš“ domaćin je Međunarodnog festivala folkloru koji se održava na Cetinju od 2001. godine. Za to vrijeme, Cetinje i ansambl „Njegoš“ ugostili su na hiljade učesnika i gostiju.

Njegovi članovi, ambasadori ljepote, već više od vijeka čuvaju i baštine narodnu pjesmu i igru. Kroz ansambl su tokom proteklih godina prošle mnoge generacije, koje su obišle svijet, prenoseći glas Crne Gore kroz svaki kutak svijeta. Osim kao najstarije društvo u Crnoj Gori, ansambl „Njegoš“ je poznat po najboljim koreografijama folklornih igara. Na programu ima igre iz Crne Gore i drugih krajeva, koje su kao dio narodnog stvaralaštva pravi dokument o identitetu jednog naroda.

(Izvor: www.cetinje.me)

U kulturno umjetničkom programu na ovogodišnjim Lučindanskim susretima najprije je nastupio i bio veoma toplo pozdravljen kamerni duo Muzičke akademije Cetinje: Anela Čindrak (harmonika) i Eden Sekulović (violončelo).

Potom su nastupili članovi KUD „Njegoš“ Cetinje, svjetski poznatog crnogorskog folklornog ansambla. Ispričana muzičko-scenska priča – satkana od legendi i predanja, tradicije i povijesti, narodnih plesova i pjesama – bila je stalno prekidana pljeskom svih prisutnih, da bi na kraju bila ispraćena njihovim frenetičnim aplauzima (v. fotografije i na str 48).

Lučindanski susreti su, poslije gotovo tročasovnog programa, završeni riječima zahvale predsjednika Društva „Montenegro“ Dušana Miškovića upućenim svim sudionicima susreta, uz želju da se vidimo i na Lučindanskim susretima 2015. godine; posebno je zahvalio svim predstavnicima iz grada gosta, a tradicionalno Lučindansko druženje potom je nastavljeno na domjenku u holi Kino dvorane Studentskog centra.

FOTO ZAPIS SA LUČINDANSKOG DRUŽENJA

DAN NACIONALNIH MANJINA GRADA ZAGREBA

Bogatstvo i raznolikost kulturnog stvaralaštva, tradicije, običaja, nošnji kao i specifičnosti svojih kuhinja pripadnici osamnaest nacionalnih manjina Grada Zagreba predstavilo je 14.9.2014. u parku Zrinjevac na tradicionalnoj manifestaciji *Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba*, pod pokroviteljstvom gradonačelnika Grada Zagreba Milana Bandića.

Uporna i obilna kiša koje je više priličila kasnoj jeseni a ne završetku ljeta nije spriječila brojne Zagrepčane i turiste da uživaju u višesatnoj pjesmi, igri, kulinarskim specijalitetima i pićima s nacionalnim obilježjima: albanske, bošnjačke, crnogorske, češke, mađarske, makedonske, romske, slovenske, srpske, bugarske, njemačke, poljske, rusinske, ruske, slovačke, talijanske, ukrajinske i židovske nacionalne manjine.

Članice Društva „Montenegro“ iz Zagreba odista su se iskazale u kulinarskoj prezentaciji Crne Gore. Štand je bio zatrpan brojnim gostima koji su htjeli probati crnogorska jela, kolače i vino. Po njihovoj ocjeni prezentacija je proglašena najuspješnijom.

U kulturnom dijelu programa nastupio je mješoviti pjevački Zbor „Montenegro“ s pjesmama: „*Oj vesela Veselice*“, „*Milica jedna u majke*“ i „*Primorkinja*“.

(Izvor: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr)

DAN KOORDINACIJE VIJEĆA I PREDSTAVNIKA NACIONALNIH MANJINA ZAGREBAČKE ŽUPANIJE

Dan Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Zagrebačke županije svečano je obilježen 11.10.2014. godine u Starom Čiču – Velika Gorica, u restoranu „Phoenix“.

U Zagrebačkoj županiji žive i djeluju pripadnici osam nacionalnih manjina, a njih sedam: Albanci, Bošnjaci, Crnogorci, Česi, Mađari, Makedonci i Srbi su se u subotu, 11.10.2014. predstavili dijelom svog stvaralaštva. Tako su na štandovima bili izloženi časopisi, knjige, razne brošure i reprezentativni primjerci nacionalnih trpeza. Naša nacionalna manjina predstavila je i podijelila primjerke „*Crnogorskog glasnika*“ i „*Ljetopisa crnogorskog*“, a na trpezi su se našle priganice, sir i crnogorsko vino. Sve je „planulo“ za čas, uz dijeljenje recepta za ovo „komplicirano“ jelo.

Manifestaciju je, kao i uvijek, vrlo šarmantno i nadahnuto vodila Kostadinka Velkovska, istaknuta dramska umjetnica, glazbenica, novinarka ...

Na početku svečanosti prisutne je pozdravio predsjednik Koordinacije vijeća i predstavnika Zagrebačke županije, Imbre Berkeš, a potom su se prisutnima obratili i zamjenik župana, Rudolf Vujević i predsjednik Skupštine Zagrebačke županije Dražen Bošnjaković. Istakli su da su nacionalne manjine odavno sastavni dio hrvatskoga društva i bogatstvo Hrvatske, da institucije Županije osiguravaju pristojan materijalni okvir kao preduvjet rada svih nacionalnih manjina.

Na svečanosti je promovirana i knjiga „*Nacionalne manjine u Zagrebačkoj županiji*“ pjesnikinje, spisateljice i novinarkе Slavice Šarović. Istaknuta je vrijednost jedne ovakve edicije, jer je ova tematika razmjerno malo obrađena i zastupljena u izdavaštvu.

U kulturnom programu, crnogorsku nacionalnu manjinu predstavio je pjevački zbor „Montenegro“ Zagreb izvedbom crnogorskih pjesama: Još ne sviće rujna zora, Kom planino i Veselica uz vodstvo i instrumentalnu pratnju Edina Džaferagića, što je izazvalo veliku pozornost i pjevanje svih prisutnih.

Potom se uživalo u izvedbama: Recitalu djece albanske nacionalne manjine, pjesmi i plesu KUD „Sevdah“ – bošnjačke nacionalne manjine, pjesmama „EZERKI 7/8“ – makedonske nacionalne manjine, pjesmama zbora „Češke besede“ – Dubrava Vrbovečka – češke nacionalne manjine, pjesmama muzičkog sastava „Bijeli anđeli“ – mađarske nacionalne manjine, plesovima i običajima „Ličko prelo“ – i spletu šumadijskih plesova i igara – Kud „Prosvjeta“ – srpske nacionalne manjine.

Druženje je nastavljeno uz bogatu trpezu i prekrasnu atmosferu pjesme, plesa, smijeha i opće ocjene da je ova manifestacija vrlo uspješna uz priznanje domaćinima i organizatorima!

A da može i bolje, riječi su zamjenika Župana Zagrebačke županije, Rudolfa Vujevića: Sljedeće godine organizirat ćemo ovu svečanost na vanjskom prostoru da bi bilo još više učesnika i gostiju i da se nacionalne manjine predstave što većem broju ljudi!

Milanka Bulatović

U Rijeci održana 18. Etno smotra pod motom: „BOGATSTVO JE ŽIVJETI U ZAJEDNIŠTVU“

18. po redu Etno smotra, na kojoj se pjesmom i plesom predstavilo 200-tinjak učesnika, održana je 5.10. u Hrvatskom kulturnom domu na Sušaku. Nacionalne manjine koje žive i djeluju u našem gradu predstavile su se kroz pjesmu i ples.

Na otvaranju Etno smotre bili su i riječki gradonačelnik Vojko Obersnel, pročelnica Ureda Grada Verena Lelas Turak i zamjenik župana Petar Mamula. Gradonačelnik Obersnel tom je prigodom naglasio kako je Etno smotra najbolji prikaz riječke multikulturalnosti i suživota.

U večernjim satima, u velikoj dvorani Hrvatskog kulturnog doma na Sušaku, održan je koncert vokalnih i folklornih skupina u suradnji s Hrvatskom glazbenom unijom Rijeka. Program je vodila Jadranka Čubrić, a u njemu su sudjelovali: Lekap Quartet & Lela Kaplowitz: Serenada Kvarneru, Udruga Aškalijska - KUD Aškan & Lela Kaplowitz & Lekap Quartet, KUD/SAC Fratellanza & Mario Batiffiaca, Lela Kaplowitz & Lekap Quartet: Hebrejski napjevi, Plesna skupina Gospođice iz Batine, gosti Demokratske zajednice Mađara, Udruge za PGŽ, Vokalna grupa Kvali iz Ljubljane, gosti Zajednice Albanaca PGŽ, Kulturno društvo Rusina i Ukrajinaca Kaljina, Rijeka & Alen Polić, Srpsko kulturno društvo Prosvjeta, Pododbor Rijeka - Folklorni ansambl Sv. Nikola, Češka Beseda Rijeka, zbor Nostalgija, Nacionalna zajednica Crnogoraca, vokalna grupa & Mario Batiffiaca, Folklorna grupa Kalinka iz Čakovca, gosti udruge ruske nacionalne manjine Ruski dom iz Rijeke, Makedonsko kulturno društvo Ilinden, Rijeka, vokalna grupa, KPD Rusina i Ukrajinaca PGŽ Rušnjak, KUD Bosna Rijeka, vokalna grupa, Romski teatar Čaplin Rijeka, plesna grupa.

(Izvor: www.nzc-rijeka.hr)

Nastavljajući tradiciju da Dani crnogorske kulture u drugom dijelu godine započinju izložbom umjetnika iz Crne Gore, NZCH i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb predstavili su zagrebačkoj javnosti – nakon Mihaila Jovičevića, Ele Božović, Natalije Đuranović, Nikole Simanića, Miodraga Šćepanovića, Gorana Četkovića, trideset i tri autora po izboru ULUCG, Selme Đečević, Nikice Raičevića, Aldemara Ibrahimovića i Abaza Dizdarevića – akademske slikare Rajka Todorovića Todora i Igora Rakčevića. Poslije Zagreba izložba će biti otvorena u Rijeci, Puli i Splitu.

ZAJEDNIČKA IZLOŽBA RAJKA TODORVIĆA – TODORA I IGORA RAKČEVIĆA U GALERIJI ZVONIMIR

DANI CRNOGORSKE KULTURE

Dani crnogorske kulture sadržajna su okosnica kulturnog programa Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske i svih njenih članica. Oni su svojevrsni oblik njegovanja kulturne autonomije i jačanja nacionalne samosvijesti, kvalitetnog predstavljanja crnogorskih umjetnika (slikara, književnika, režisera, pijanista i sl) i bogatstva umjetničkog izražaja Crne Gore građanima Republike Hrvatske. To je naš način integracije u hrvatsko društvo, koji je prepoznat i priznat i čiji model, uz pomoć institucija Crne Gore, mogu prihvatiti i druge crnogorske iseljeničke grupacije u Europi i izvan nje.

Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb i Udruženje likovnih umjetnika Crne Gore organizovali su – uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske, Ministarstva kulture Crne Gore i Galerije „Zvonimir“ MORH – zajedničku izložbu crnogorskih akademskih slikara Rajka Todorovića - Todora i Igora Rakčevića.

Izložba je, u okviru „*Dana crnogorske kulture 2014.*“, otvorena 23. septembra u Galeriji „Zvonimir“, a na otvorenju su, uz brojne posjetioce, bili i ambasador Crne Gore u Republici Hrvatskoj Nj.E. Igor Građević, poetesa Maja Perfiljeva, režiser Veljko Bulajić, akademski slikar Dimitrije Popović i pjesnik Pavle Goranović.

U ime organizatorâ izložbe, uzvanike i posjetioce pozdravio je predsjednik NZCH dr. sc. Radimir Pavičević i istakao desetogodišnju tradiciju u organizovanju manifestacije „*Dani crnogorske kulture*“, s ciljem da se multikulturalne vrijednosti Crne Gore približe ne samo pripadnicima crnogorske nacionalne manjine u Hrvatskoj nego i građanima Hrvatske. Likovna kritičarka Iva Körbler pohvalno je govorila o dvojici uglednih umjetnika i njihovim slikama, a sami autori izrazili su zahvalnost organizatorima izložbe i svim prisutnima.

RAJKO TODORVIĆ - TODOR rođen je 21.2.1952. godine na Jasenovom Polju kod Nikšića. Akademiju likovnih umjetnosti završio je u Beogradu 1980. godine, u klasi prof. Radenka Miševića. Studirao poslijediplomske studije 1980/82. godine u klasi prof. Aleksandra Lukovića. Jedan je od osnivača neformalne grupe „Generacija 9“.

Član je ULUCG-a od 1982.g. Kao pripadnik antiratnog i indpendističkog pokreta biva udaljen iz službe (1990.-1997.).

Od 1995. - 2002. godine predsjednik je ULUCG-a. Redovni je profesor slikanja na Fakultetu likovnih umjetnosti na Cetinju. Član je i osnivač PEN centra Crne Gore i Dukljanske akademije nauka i umjetnosti.

Dobitnik je brojnih nagrada za slikarstvo i najznačajnije državne nagrade – Trinaestojulske nagrade. Ima status Istaknutog kulturnog stvaraoca Crne Gore.

IGOR RAKČEVIĆ rođen je 28.9.1971. godine u Podgorici. Diplomirao je na Fakultetu likovnih umjetnosti, odsjek Grafika, 1995.g., u klasi prof. mr. Anke Burić. Magistrirao na Grafičkom odsjeku Magistarskih studija Fakulteta likovnih umjetnosti u Beogradu, 11.6.1998.g. u klasi prof. mr. Velizara Krstića. Stipendista Ministarstva Prosvjete i nauke od 10.1995. do 10.1997.g. u kom periodu je radio kao saradnik u nastavi na FLU- Cetinje.

Od 10.1997. - 10.1999.g. radi kao saradnik u nastavi na predmetu Grafika FLU - Cetinje. Od 1.11.2002. ima priznat status slobodnog umjetnika od strane Ministarstva kulture Crne Gore. Član je ULUCG-a od 1995., a od 2009. je predsjednik ove asocijacije.

Poslije nagrade u studentskim danima (kao jedan od najboljih deset studenata Akademije likovnih umjetnosti), dobitnik je i nagrade na 32. Hercegovskom zimskom salonu 2001.g., kao i nagrade na Novembarskom salonu - Cetinje 2011. godine.

U katalogu izložbe – u kom se uz biografije dvojice akademskih slikara i fotografije i popis izloženih slika, navode i brojne samostalne i zajedničke izložbe na kojima su oni učestvovali – nalaze se i dva dojmjljiva ogleda o slikarskom opusu umjetnikâ Rajka Todorovića - Todora i Igora Rakčevića: „Umjetnost između srca i misli“ i „Umjetnost razlike Igora Rakčevića“. Autor im je **Pavle Goranović**, ugledni crnogorski književnik srednje generacije, vrсни esejist i istinski pjesnik.

„Crnogorski glasnik“ izlazi uz finansijsku potporu Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Zagrebačke županije – predstavnika crnogorske nacionalne manjine Zagrebačke županije. Pozivamo Crnogorke, Crnogorce i sve prijatelje da svojim sugestijama, prijedlozima i priložima pomognu redakciji „Glasnika“ na poboljšanju i daljnjem izlaženju lista. Tekstovi nijesu lektorisani te se izvjavamo autorima i čitaocima.

DVA KOMPLEMENTARNA SLIKARSKA SVIJETA

Na početku nove jesenske izložbene sezone, u zagrebačkoj Galeriji Zvonimir predstavila su se dvojica istaknutih crnogorskih likovnih umjetnika, Rajko Todorović Todor (Jasenovo polje kod Nikšića, 1952) i Igor Rakčević (Podgorica, 1971). Njihov zajednički nastup u istom likovnom prostoru možemo logično povezati s nekim istovjetnim značajkama u njihovim umjetničkim poetikama koje prožimaju i spajaju ta dva likovna opusa. Obojica unutar prividnog realizma skloni vizijama, metaforama i simboličnim poredbama, no kod Todorovića ćemo više osjećati kritički komentar nedavne povijesti i/li sadašnjosti, a kod Rakčevića kontemplativnu razinu elaboriranja kozmičko-oniričkih motiva i poruka.

U ciklusu pejzaža pod nazivom Gubilišta Rajko Todorović Todor referira se na ratom ranjeni pejzaž koji još uvijek na sebi nosi tragove pustošenja i uništavanja – kao da još uvijek pamti ratne rane – iako se priroda obnavlja, u jakim gestama i bojama. Taj ekspresivni pikturalni efekt ranjenog pejzaža slikar gradi na tradiciji enformelnih nanosa pikturalne materije, ali i drugog vala evropskog ekspresionizma, koji je kao trajna konstanta ugrađen u našu stvarnost. Usprkos jakoj tonskoj paleti, Todorovićevi su pejzaži sumorni, u najboljem smislu postapokaliptični po atmosferi, s čestom simbolikom ptice (mira) koja je kompozicijski tako postavljena kao da se sunovraća u taj pejzaž, totalno apatično i pesimistički, kao da odustaje od leta. Možda neće zvučati pretjerano ako konstatiramo kako nam se čini da se i sâm slikar pita kroz svoje pejzaže kako je moguće da ljudi na ovim prostorima imaju tako burnu i tešku, krvavu povijest, a okruženi su tako divnom i čarobnom prirodom i pejzažem. Ipak, postoje naznake izvjesne nade u ovim platnima, jer se simbolika stalnog, cikličkog obnavljanja prirode nameće sama po sebi, dapače, čak na jednom pejzažu možemo uočiti veliki znak za beskonačno(st).

Serije ljudskih glava Rajka Todorovića Todora, malog formata i postavljene u horizontalnim ili vertikalnim nizovima, nose u sebi jaki ekspresionistički naboj; one nisu samo metafore izgubljenog identiteta ljudi s ovih prostora, društvene, egzistencijalne ili emotivne izolacije i progona, već i svojevrsan suptilan memento žrtvama rata. One

svojim snažnim psihološkim portretiranjem ukazuju na gubitak ljudskog središta, na gašenje humanosti, ali i na potpuno sivilo egzistencije, na tako – na žalost često – biološko i emotivno-mentalno vegetiranje. Monokromne pozadine slikâ u zasićenoj, nečistoj ili sivoj gami bojâ potcrtavat će taj dojam izoliranosti i samoće, apatije, tuge, ali i simbolike depresije, duhovnog mrtvljenja ili fizičkog umiranja.

Kao što za dijelove opusa Rajka Todorovića Todora možemo konstatirati da dosežu trenutak metafizičkog realizma, tako opus grafičara i slikara Igora Rakčevića prepoznajemo kao jednu slikarsku dionicu blisku magičnom realizmu. Razlomljena, fragmentirana stvarnost dana je kroz na prvi pogled dječji čiste motive anđeoskih glava, mjeseca, zvijezda, lišća, cvijeća ... u kompozicijama koje imaju snažan onirički, fantastički i kontemplativni naboj. Kozmičke teme i motive (Rađanje zvijezde; Među zvijezdama) u ovom slikarstvu brzo ćemo identificirati s težnjom za nekom drugom, boljom dimenzijom stvarnosti, gdje nema vidljive egzistencijalne i duhovne patnje. Jasno ćemo u Rakčevićevim slikama prepoznati krhotine iz prošlosti, metafore uspostavljanja obiteljskih korijena i identiteta (Drvo života; Zaglavljeni anđeo), ali i težnju da se pogledom uprtim u neke nebeske, ljepše sfere gotovo ontološki prevlada zemaljska težina poviješću opterećene egzistencije. U pojedinim ćemo slikama moći kod Rakčevića vrlo suptilno iščitati gotovo alkemijsku simboliku povezivanja Zemlje i Neba, kroz motive grana i anđela na njima, cvijeća čije se latice pretvaraju u oblik leptira i dižu svoje stabljike visoko prema Nebu i Suncu.

Jednako tako, Rakčevićeva tonska paleta svedena je u pravilu na zasićene, tamnije tonove, niz oker i smeđih pozadina, s mjestimičnim akcentima dubokozelenih, bordo i zlatno-srebrnih nijansi. Poneki pastelni akcent neće nas vizualno-metaforički zavarati, jer upravo se u novom ciklusu Sumrak civilizacije javljaju svjetliji tonovi koji upućuju na simboličku (unutarnju) prazninu i pustoš, ali i emotivno i duševno siromaštvo suvremenog društva. U tom nam svijetu ostaje da kontinuirano sanjamo svoje ideje i misli, da lebdimo po unutarnjim odajama naše duše, da činimo boljim naš unutarnji pejzaž. Čisteći ga od nanosa vanjskog svijeta, možda ćemo i u ovoj zemaljskoj dimenziji egzistencije moći jasnije vidjeti Rakčevićeve anđele i zvijezde.

Iva Körbler

DANI CRNOGORSKOG FILMA U ZAGREBU

Već tradicionalna manifestacija „*Dani crnogorskog filma*“ – koju, u okviru „*Dana crnogorske kulture*“, organizuje Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske, a uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine Republike Hrvatske i Crnogorske kinoteke – nastavljena je prikazivanjem u zagrebačkom Kinu Tuškanac tri igrana (crno-bijela) filma crnogorskog reditelja Velimira Velja Stojanovića, čiji je film *Lažni car* bio prikazan na početku ovogodišnje smotre crnogorske kinematografije u Hrvatskoj (v. br. 85). Filmska manifestacija se, poslije Zagreba, nastavlja pred publikom u Puli, Rijeci, Umagu i Splitu.

I. DAN

(12.9.2014.)

ZLE PARE

Režija:
Velimir Veljo Stojanović
Scenario:
Ratko Đurović
Producent:
Lovćen film,
Crna Gora, 1956.
Trajanje:
106"
Uloge:
Dubravka Grall,
Antun Nalis,
Ljuba Tadić,
Đokica Milaković,
Karlo Bulić,
Miloš Jeknić

II. DAN

(13.9.2014.)

ČETIRI KILOMETRA NA SAT

Režija:
Velimir Veljo Stojanović
Scenario:
Ratko Đurović
Producent:
Lovćen film,
Crna Gora, 1958.
Trajanje:
94"
Uloge:
Žarko Mitrović,
Joviša Vojinović,
Milan Srdoč,
Pavle Vuisić,
Miodrag Petrović Čkalja,
Pavle Bogatinčević

III. DAN

(14.9.2014.)

CAMPO MAMULA

Režija:
Velimir Veljo Stojanović
Scenario:
Ratko Đurović
Producent:
Lovćen film,
Crna Gora, 1959.
Trajanje:
104"
Uloge:
Ljuba Tadić,
Pavle Vuisić,
Dragan Laković,
Petar Vujović,
Pavle Bogatinčević,
Antun Nalis,
Milan Srdoč

Iz publikacije *FILMSKI PROGRAMI* (dostupne na adresi www.filmski-programi.hr), koju izdaju Hrvatski filmski savez i Hrvatska kinoteka, prenosimo osvrt uglednog filmskog kritičara Tomislava Kurelca na ciklus filmova Velimira Stojanovića prikazanih u zagrebačkom Kinu Tuškanac.

VELIMIR VELJO STOJANOVIĆ – TRI FILMA

Velimir Veljo Stojanović
(1921 - 1959)

Boljim znalcima jugoslavenskih kinematografija pedesetih godina prošlog stoljeća ovaj će ciklus potvrditi kako je u tim okvirima Stojanović bio jedan od najoriginalnijih autora.

U kinu Tuškanac su 2012. organizirani Dani crnogorskog filma na kojima su prikazana tri zanimljiva filma realizirana prethodne godine. U brojčano skromnoj produkciji susjedne nam države bila je to rekordna godina koju je bilo teško ponoviti. Zato je na sljedećim Danima crnogorskog filma prikazan tek jedan novi film i dva starija naslova među kojima je posebice zanimljiv bio *Lažni car* (1955.), prvi cjelovečernji igrani film crnogorske proizvodnje, a i prvijenac jednog od najznačajnijih crnogorskih redatelja Velimira Velje Stojanovića (1921. – 1959.) koji je u svega osam godina profesionalnog bavljenja filmom i to uglavnom u nevelikoj matičnoj kinematografiji uspio ostvariti petnaestak zapaženih dokumentaraca i četiri cjelovečernja igrana filma.

Ovaj put crnogorski ciklus posvećen je upravo njegovim igranim filmovima koje je kao i ranije prikazanog *Lažnog cara* napravio sa stalnim suradnikom, najznačajnijim crnogorskim scenaristom Ratkom Đurovićem (1914. - 1998.). Boljim znalcima jugoslavenskih kinematografija pedesetih godina prošlog stoljeća taj će ciklus potvrditi kako je u tim okvirima Stojanović bio jedan od najoriginalnijih autora. Nakon *Lažnog cara*, koji je bio prvi povijesni film u nekadašnjoj državi, *Zle pare* (1956.) prvi put unose u prikaz zbivanja iz Drugog svjetskog rata humorističke elemente kroz priču o sudbini sanduka s novcem koje je pratnja izbjegloga jugoslavenskog kralja ostavila u pećini nedaleko Nikšića da bi njihov slučajan pronalazak izazvao niz nevjerovatnih, nerijetko komičnih ili grotesknih zgoda.

Groteskni elementi još su naglašeniji u filmu *Četiri kilometra na sat* (1958.) o malom vlaku koji se vrti u krug i u kojem pitoreskni likovi stvaraju neobičnu, ali i dojmljivu sliku međuratnoga društva i to izrazito osobnim redateljskim stilom koji djelomice dokida granice između subjektivnog doživljaja i tzv. objektivne stvarnosti, te tako najavljuje promjene koje će uskoro donijeti modernizam. U filmu *Campo Mamula* (1959.), koji se zbiva za vrijeme Drugog svjetskog rata u talijanskom logoru na otoku Mamula ispred Herceg Novog, modernistički izričaj vidljiv je i u žanrovskom miješanju akcijskog filma i psihološke drame, a naročito u naglašenoj redateljskoj ekspresivnosti koja nastoji cjelinu nadograditi u sugestivni doživljaj zlokobnosti rata koju osjećaju ne samo zatvorenici nego i njihovi čuvari.

Po takvim nastojanjima pronalazanja novina u filmskom izrazu i tematskim iskoracima iz dominantnih strujanja u jugoslavenskim kinematografijama pedesetih godina prošlog stoljeća Velimir Velja Stojanović je nedvojbeno zauzeo mjesto u vrhu crnogorske kinematografije. Uz to njegovi filmovi i danas mogu zainteresirati gledatelja, a žaliti je što su mu i život i karijera trajali tako kratko, jer se u ostvarenom mu opusu nazire talent i umijeće kojima je mogao zauzeti iznimno značajno mjesto u filmu na ovim prostorima.

Tomislav Kurelec

Dani Mirka Kovača – manifestacija najavljena i na predstavljanju posljednjeg romana Mirka Kovača „Vrijeme koje se udaljava“, koje su proljetos zajedno bili organizovali NZCH i nakladnička kuća FRAKTURA iz Zagreba (v. br. 87) – održani su u Rovinju, od 25. do 27. septembra. Tom multimedijalnom događaju prisustvovalo je nekoliko članova Predsjedništva NZCH i više članova crnogorskih udruga u Istri.

DANI MIRKA KOVAČA

Kako bi se na primjeren način vrednovala i očuvala književna, filmska i kazališna ostavština velikana pisane riječi Mirka Kovača te promicale estetske, moralne i političke vrijednosti koje je zastupao kao jedan od najznačajnijih suvremenih pisaca južnoslavenskih prostora u Rovinju je ove godine osnovana Udruga Mirko Kovač koja je osmislila *Dane Mirka Kovača* – novu kulturnu manifestaciju od velikog budućeg značaja za hrvatsku i regionalnu književnu i kulturnu scenu.

Dani Mirka Kovača izniknuli su iz potrebe da se pokuša očuvati živim sjećanje na Mirka Kovača, ali možda još i više na ideje koje je zastupao te da oni postanu važno mjesto promišljanja uloge, kazališta i filma u duhu Mirka Kovača – dakle u duhu tolerancije, intelektualne znatiželje i moralne postojanosti.

Zamišljeni su kao trodnevna manifestacija koja okuplja domaće, regionalne te međunarodne književne, filmske i kazališne stručnjake, kritičare te predstavnike medija iz cijele regije. Intencija je da se manifestacija održava svake godine u posljednjem vikendu mjeseca rujna u Rovinju – gradu u kojem je zadnjih dvadesetak godina svoga života živio i stvarao Mirko Kovač.

Ovogodišnji Dani Mirka Kovača, koji su održani od 25.9. do 27.9., okupili su istaknute domaće i međunarodne stručnjake, književnike i filmske djelatnike: Filip David, Davor Beganović, Ivan Lovrenović, Božidar Koprivica, Zdravko Zima, Vlaho Bogišić, Lordan Zafranović, Miljenko Jergović, Katarina Luketić, Enver Kazaz, Zvonko Kovač, Melita Jurkota, Bruno Kragić, Branislav Mićunović, Mile Stojić, Mića Vujičić, Borka Pavičević, Nada Gašić, Žarko Radić, Branislav Popović, Radmila Vojvodić i drugi.

– Pošto Mirko nije samo pisao romane, već i eseje i scenarije, *Dane* smo zamislili kao multimedijalni događaj koji će pokazati sve te njegove stvaralačke strane, s osnovnim ciljem da se nastavimo baviti i u Kovačevom stilu propitivati gore navedene njegove temeljne ideje. Mirko ne bi želio da ovo bude komemoracija, da mu se diže spomenik. Bolje bi mu odgovaralo da u njegovom stilu i njemu u spomen nastavimo raditi ono što je i on radio – pitati se o svijetu oko sebe. Osim *Dana Mirka Kovača*, osmišljena je i nagrada u njegovo ime, koja će se prvi put dodijeliti iduće godine na *Danima*. Bit će to nagrada za najbolji roman s područja Hrvatske, Srbije, Bosne i Hercegovine i Crne Gore. Izbornici svih zemalja izabrat će do sedam djela, a sedmeročlani žiri će dodati još one za koje misli da su propuštene. Nakon najboljeg romana 2015., za iduću godinu izabrat ćemo najbolju knjigu eseja, a godinu iza toga i nagradu za najbolji prvijenac. Radi se, dakle, o kružnom izboru, a dobitniku ćemo nagradu uručivati na *Danima Mirka Kovača*, na manifestaciji za koju vjerujemo da će biti dugovječna – rekao je Seid Serdarević, član Savjetodavnog odbora udruge.

Žiri za Nagradu Mirko Kovač za 2015. godinu čine: Borka Pavičević, Vlaho Bogišić, Davor Beganović, Zdravko Zima, Pavle Goranović, Aleš Debeljak i Filip David.

Danilo Ivezić

SJEĆANJE NA VELIKOG PISCA

U rovinjskom multimedijском centru, kongresnoj dvorani hotela Park i Kinu „Gandusio“ održani su *Dani Mirka Kovača* pod motom „*Sjećanje na velikog pisca*“.

Manifestacija je otvorena obraćanjem mnogobrojnoj publici, rovinježima i njihovim gostima, prijateljima i štovateljima kovačeve pisane riječi, uvaženih gostiju, Slobodane Matić-Kovač supruge pok. M. Kovača, Filipa Davida, Miljenka Jergovića, Seada Serdarevića, Davorina Flega – predsjednika gradskog vijeća Rovinja i mnogih drugih. Nakon toga su pročitani pozdravni telegrami Predsjednika Republike Hrvatske Ive Josipovića i Predsjednika Vlade Crne Gore Mila Đukanovića.

U programu su uzeli učešća mnogi pisci, redatelji filmski i kazališni (Lordan Zafranović, Branislav Mićunović, Vlaho Bogišić, Nada Gašić, Predrag Lucić, Miljenko Jergović, Ivan Lovrenović, Filip David i dr.) te glumci Žarko Radić i Bane Popović.

Bio je upriličen okrugli stol o posljednjem romanu M. Kovača (posthumno izdan) „*Vrijeme koje se udaljava*“, a tema je bila „*Elita gora od rulje*“, te „*Politički esej Danas*“. O romanu „*Vrijeme koje se udaljava*“ govorili su prof. Božidar Koprivica, najbolji poznavalac književnog opusa Mirka Kovača, pjesnik Mile Stojić, mladi pisac Mićo Vujičić i Zvonko Kovač, profesor na zagrebačkom Filozofskom fakultetu koji je govorio o dvije porodice: piščevoj i supruginoj. Za Zvonka Kovača „smrću pisca završila je jedna književna epoha“, a Lordan Zafranović je rekao „No, tada se nije moglo predvidjeti da će to zlo kojim smo se mi bavili u želji da ga zaustavimo i zatremo, ponoviti u 90-ima“.

Prikazan je film o Mirku Kovaču redatelja Novice Milića, izvedeni songovi po tekstovima Mirka Kovača, govorili su Boris Dežulović i Predrag Lucić. U kongresnoj dvorani hotela Park upriličen je program predstavljanja nagrade „Mirko Kovač“ te knjiga pisama Filip David – Mirko Kovač 1992. - 1995. uprizorenje Žarko Radić i Bane Popović, režija Radmila Vojvodić.

U sklopu *Dana Mirka Kovača* održan je i okrugli stol pod nazivom „*Biografizam u djelu Mirka Kovača*“ na kojem su govorili Vlaho Bogešić, Ivan Lovrenović, Nada Gašić, Predrag Lucić.

Da zaključim, veoma uspješna manifestacija. Interesantno je da se u programe manifestacija o Mirku Kovaču uključuje sve veći broj poznatih književnika, kulturologa, znanstvenika i historičara.

Od slijedeće, 2015. godine upriličit će se dodjela nagrade „Mirko Kovač“.

Dušan Roganović

„JA BIRAM“

Brojni uzvanici i gosti, prijatelji poznanici, estradni i kulturni djelatnici ispunili su Veliku dvoranu Muzeja Mimara do posljednjeg mjesta na *Večeri s Majom Perfiljevom* i njenim gostima koju već drugu godinu za redom organiziraju Maja Perfiljeva i Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb.

Ljepšeg i ugodnijeg predstavljanja Crne Gore i Majinog stvaralaštva, po jednodušnoj ocjeni prisutnih nije moglo biti bolje.

Andrijana Božović, Anita Popović, Dušanka Belada, Nikola Trtica Biljin, Vanda Winter, Ladislav Račić, Gordana Makar i Maja Perfiljeva svojski su se potrudili da ova večer ostane u dugom sjećanju onih koji su imali priliku biti 1.10.2014. u Muzeju Mimara.

Počelo je duetom Anite Popović i Dušanke Belade s pjesmom „*Bokeljska noć*“, nastavljeno nastupom Nikole Trtice i njegovom interpretacijom „*Elegije*“ i „*Moja Anabell Lee*“, Majinim recitiranjem „*Dok bude mladosti i nemira u meni*“ i „*Volim te u ime svih dječaka*“. Gordana Makar pročitala je Majinu pjesmu „*Voljela je sjaj u travi*“, a Dušanka Belada je otpjevala uz pratnju gitare svojim specifičnim glasom. Tekst nove pjesme „*Ja biram*“, po kojoj je i cjelokupna večernja manifestacija nazvana, izrekla je autorica Maja Perfiljeva, a otpjevala Dušanka Belada. Dugotrajni aplauz zavrijedio je zajednički nastup Anite Popović i Ladislava Račića s kompozicijama „*Dotakni me vjetrom*“ i „*Karavan putuje*“. Svojevrsno iznenađenje je bila kompozicija koju je Maja Perfiljeva najavila kao druga Himna Crne Gore „*Goro moja*“ (Perper) u izvođenju Anite Popović. Svoje impresivne glasovne mogućnosti pokazala je Vanja Winter u pjesmi „*Da sam ja netko*“ uz pratnju gitariste Nikole Trtice. Završetak je pripao Andrijani Božović s pjesmama „*Nije nam bilo suđeno*“ i „*Sanjam*“.

Mladost, ljepota i glazba na najljepši način predstavili su Crnu Goru i autoricu Maju Perfiljevu uz pozdrav *VIDIMO SE SLIJEDEĆE GODINE* na *Večeri s Majom* i njenim prijateljima.

Danilo Ivezić

Andrijana Božović

JA BIRAM

Svijet mi ovaj nudi zamke
kao lađa od papira
divnih boja sjajne barke,
što potopi prvi val

A ja biram, biram, biram
možda pratim krivi trag ...
ali jedno ipak znam
- nije za me laž.

Neka su mi zvijezde na pomoći
I najtiši mog srca glas
Nek' mi šapnu tiho, tiho
kojim putem poći sad ...

Vanda Winter

Anita Popović

Neka su mi zvijezde na pomoći
i najtiši mog srca glas
Nek' mi šapnu tiho, tiho
kome svoju ljubav da dam ...

Nosim ljubav svoje majke
I još mnogo tog
Ne dam svijetu da raznese
moje blago, moj trezor

Zato biram, biram, biram,
možda pratim krivi trag
ali jedno ipak znam
Nije za me laž!

*(tekst: Maja Perfiljeva,
kompozicija: Dušanka Belada)*

Dušanka Belada

Ladislav Račić

Gordana Makar

Nikola Trtica

SJEDNICA PREDSJEDNIŠTVA NACIONALNE ZAJEDNICE CRNOGORACA HRVATSKE

U Zagrebu je 11.10.2014.g. održana deveta sjednica Predsjedništva Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske.

Na početku sjednice odana je počast preminulom članu Predsjedništva Božidaru Cakoviću.

Prisutni su na sjednici raspravljali i donijeli zaključke o sljedećim temama: Izvještajima o radu za devet mjeseci i realizaciji programa do kraja ove godine i prijedlozima programa udruga i NZCH za 2015. godinu.

Prisutni predsjednici udruga izvijestili su o ostvarivanju svojih programa i istakli da će planirani i usvojeni programi biti realizirani do kraja godine. Prijedlozi programa udruga za 2015.godinu bit će u okviru dosadašnjih.

Prijedlog programa Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske za 2015. godinu:

Program informiranja: 6 brojeva „Crnogorskog glasnika“; program izdavaštva: 3 knjige; program „Dani crnogorske kulture“: dvije izložbe akademskih slikara iz Crne Gore; „Dani crnogorskog (igranog) filma“ – tri večeri; kazališna predstava; koncert mladih umjetnica iz Crne Gore; program suradnje Hrvatskog nacionalnog vijeća iz Crne Gore i NZCH: predstavljanje jednoga književnika iz Crne Gore u Zagrebu i jednoga književnika iz Hrvatske u Crnoj Gori (Mladen Lompar – Ivana Bodrožić Simić).

Ponovno je naglašeno da izvještaji i programi trebaju biti u skladu sa Kriterijima i Metodologijom (Savjeta za nacionalne manjine), a očekuje se i donošenje novih Kriterija i Metodologije, da nema prebacivanja sredstava jednoga programa u drugi, odnosno prenamjene.

Prisutni su upoznati da je novi Zakon o udrugama stupio na snagu 1.10.2014. godine (N.N. broj 74/14) i da je zakonska obaveza udruga da na sjednicama skupština usklade normativne akte (statut i dr.) u roku od godine dana od stupanja na snagu novoga Zakona.

Iduća godina je i izborna godina dijela naših udruženja i NZCH, a također slijede i izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina gradova i županija, a udruge će biti predlagači kandidata za izborne liste.

SJEDNICE PREDSJEDNIŠTVA DRUŠTVA CRNOGORACA I PRIJATELJA CRNE GORE „MONTENEGRO“ ZAGREB

U Crnogorskom domu u Zagrebu održana je peta i šesta sjednica Predsjedništva Društva „Montenegro“, 29.9. i 21.10.2014.g.

Predsjedništvo je na obje sjednice raspravljalo i odlučivalo o realizaciji programa u ovoj godini, a posebno o pripremama i realizaciji manifestacije „Lučindanski susreti 2014“.

Usvojen je i Prijedlog programa Društva za 2015. godinu, koji će se prijaviti Savjetu za nacionalne manjine, po objavi Javnog poziva za sufinanciranje programa u 2015.godini.

Stupanjem na snagu novoga Zakona o udrugama, Društvo će uskladiti svoje normativne akte u propisanom roku od godine dana od stupanja na snagu novoga Zakona.

Društvo „Montenegro“ će iduće godine obilježiti dvadesetpetu godišnjicu osnivanja i djelovanja, a 2015. je i izborna godina Društva, kao i izbora za vijeće i predstavnika crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba i Zagrebačke županije.

SJEDNICA VIJEĆA CRNOGORSKE NACIONALNE MANJINE GRADA ZAGREBA

Dvadeseta sjednica Vijeća crnogorske nacionalne manjine Grada Zagreba održana je 30.9. u Crnogorskom domu u Zagrebu. Nakon što je govorio o realizaciji zaključaka 18. i 19. sjednice Vijeća, predsjednik Vijeća Dušan Mišković podnio je, a članovi Vijeća prihvatili:

Izveštaj o aktivnostima Vijeća u proteklom periodu. U Crnogorskom domu u galeriji „Montenegrina“ 15.5. otvorena je izložba slika Dragice Bibe Križan uz prisustvovao velikog broja uzvanika i gostiju.

Predstavnici NZCH, Društva i Vijeća prisustvovali su 17.5. obilježavanju Dana nezavisnosti u Kranju. Organizator je bilo Društvo „Morača“ Kranj.

Svečani koncert u Muzeju Mimara u povodu obilježavanja Dana nezavisnosti Dana Vijeća i Koordinacije održan je 21.5. Nastupili su Aleksej Molčanov, Žana Lekić, profesori na Muzičkoj akademiji sa Cetinja i Milica Kankaraš. Svečanosti je prisustvovao izuzetno veliki broj uzvanika i gostiju među kojima ambasador Crne Gore u RH, predstavnici ambasada u RH, predsjednik Županijske skupštine Zagrebačke županije, potpredsjednik Gradske skupštine Grada Zagreba, ravnatelj ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH, ugledni javni i kulturni radnici. Po ocjeni mnogih manifestacija je održana na visokom nivou i spada u red velikih kulturnih događanja u Zagrebu.

U Muzeju Mimara 26.5. predstavljena je monografija „*Dušan Vukotić - zaboravljeni vizionar*“, pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture RH i CG i uz učešće oba ministra. Predstavljanju je prisustvovao veliki broj uzvanika i gostiju, predstavnika ambasada, institucija i kulturnih i javnih radnika Hrvatske.

U Sisku je 28.5. predstavljena knjiga Dimitrija Popovića „*Proces Kafkinog preobražaja*“. Predstavljanju prisustvovali predstavnici Društva, NZCH i Vijeća.

Crnogorski dom je 2.6. posjetio predsjednik Vlade CG, Milo Đukanović. Susretu su prisustvovali predstavnici NZCH, Društva i Vijeća. Ovo je njegova prva posjeta Crnogorskom domu u Zagrebu.

U Crnogorskom domu u galeriji „Montenegrina“ 5.6. otvorena je izložba slika Martine Fuk uz prisustvo velikog broja uzvanika i gostiju.

U Umagu je u okviru Crnogorske večeri nastupio 7.6. Zbor „Montenegro“ iz Zagreba; uz Zbor su večeri prisustvovali i članovi Vijeća i Društva (jedan autobus).

U Crnogorskom domu je 10.6. održan sastanak s članovima Odbora za nacionalne manjine Gradske skupštine Grada Zagreba; tema: „*Vijeća i predstavnici u ostvarivanju svojih prava i realizaciji programa u Gradu Zagrebu*“. U ime Vijeća prisustvovali: Dušan Mišković, Milanka Bulatović, Danilo Ivezić i Marko Bogdanović.

U Crnogorskom domu 12.6. je održan sastanak s članovima Odbora za zakonodavstvo Skupštine Crne Gore; tema: „*Predstojeći zakon o iseljenicima i aktivnosti NZCH i njenih članica*“. Sastanku su s naše strane prisustvovali Radomir Pavićević, Dušan Mišković, Milanka Bulatović i Danilo Ivezić.

Dvanaestom projekcijom nastavljen je program *Dokumentarni film u Crnogorskom domu*. 12.6. prikazani su filmovi „*Dobrotska čipka*“ i „*Stari gradovi - Risan*“.

U Crnogorskom domu 5.7. je održan sastanak s predsjednikom Odbora za međunarodne odnose i iseljenike Miodragom Vukovićem i savjetnikom ovog skupštinskog tijela Jasminom Bojadžićem; tema: „*Crna Gora i iseljenici - iseljenici i Crna Gora*“. U ime NZCH su prisustvovali Radomir Pavićević, Dragutin Lalović, Borivoje Stevović, Danilo Ivezić, Milanka Bulatović, Dušan Mišković, Miroljub Starčević i Branko Klikovac.

Na Kršanu je u organizaciji NZC Rijeka 13.7. održan *Petrovdanski sabor 2014*. Iz Zagreba u programu učestvovao Zbor „Montenegro“, a prisustvovali članovi Društva i Vijeća (jedan autobus).

U Kinu Tuškanac su 12., 13. i 14.9. održani *Dani crnogorskog filma* – filmovi Velimira Velja Stojanovića. Prikazani su igrani filmovi „*Zle pare*“, „*4 kilometra na sat*“ i „*Campo Mamula*“.

U parku Zrinjevac 14.9. u organizaciji Koordinacije Grada Zagreba održan je Dan nacionalnih manjina Grada Zagreba. Nastupili su članovi Zbora „Montenegro“ u reviji nošnji i izvođenju 3 pjesme. Naš štand s kulinarskim specijalitetima proglašen jednim od najboljih.

Nakon ljetne pauze 18.9. nastavljen je projekt *Dokumentarni film u Crnogorskom domu* 13. projekcijom. Prikazani su filmovi „*Hajla*“ i „*Lovćen*“.

U galeriji Zvonimir 23.9. otvorena je izložba slika akademskih slikara Rajka Todorovića - Todora i Igora Rakčevića. Izložba je organizirana u okviru programa *Dani crnogorske kulture 2014*.

U Gradskom poglavarstvu je 24.9. održan sastanak s gradonačelnikom Milanom Bandićem vezano uz *Lučindanske susrete*. Prisustvovali su Radomir Pavićević, Dušan Mišković i Danilo Ivezić.

CRNOGORCI U MEDIJIMA

TV JABUKA, emisija „Svi smo mi purgeri“ (10.9.): Prilog o crnogorskoj nacionalnoj manjini u Gradu Zagrebu i Republici Hrvatskoj (Milanka Bulatović i Danilo Ivezić; reportaža iz Crnogorskog doma)

TV MREŽA, emisija „Manjine u medijima“ (15.9. i 20.10.): Prilozi o „Danu nacionalnih manjina Grada Zagreba“ (Zrinjevac, 14.9.; nastup pjevačkog zbora „Montenegro“)

TV JABUKA, emisija „Svi smo mi purgeri“ (24.9.): Prilog sa otvaranja izložbe Rajka Todorovića Todora i Igora Rakčevića (Galerija „Zvonimir“)

HTV, emisija „Prizma“ (27.9.): Prilog o „Danima crnogorskog filma“ (Kino Tuškanac, 14.9.; Milanka Bulatović, Danilo Ivezić i Dušan Mišković)

TV JABUKA, emisija „Svi smo mi purgeri“ (6.10.): Prilog o večeri Maje Perfiljeve (1.10., Novinarski dom)

TV MREŽA, emisija „Manjine u medijima“ (13.10.): Prilog sa obilježavanja „Dana Koordinacije vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Zagrebačke županije“ (11.10., Velika Gorica; Pjevački zbor „Montenegro“ Zagreb)

TV JABUKA, emisija „Svi smo mi purgeri“ (17.10.): Prilog sa manifestacije „Dani kraljice Teute“, (Novinarski dom; pjevački zbor „Montenegro“ i Danilo Ivezić)

TV MREŽA, emisija „Manjine u medijima“ (20.10.): Reportaža o crnogorskoj nacionalnoj manjini u Republici Hrvatskoj (Radomir Pavićević, Milanka Bulatović i Danilo Ivezić)

RADIO MARTIN, emisija „Rodna gruda“ (26.10.): Prilog o crnogorskoj nacionalnoj manjini u Republici Hrvatskoj (Milanka Bulatović)

Sva događanja koja organizira crnogorska nacionalna manjina najavljuju: Portal „Moj Zagreb“, Hrvatski radio - Radio Sljeme i I Program Hrvatskog radija, emisija „Agora“. Pored navedenih, bilo je priloga i u emisijama „Zagrebačke panorame“ i „Županijske panorame“ koji su popratili manifestaciju „Dan vijeća i predstavnika nacionalnih manjina Zagrebačke županije“.

U nastavku sjednice Vijeće je: a) usvojilo Izvještaj o realizaciji Programa rada Vijeća za period 1.1. - 30.6.2014.; b) donijelo odluku o izmjenama iznosa sredstava planiranih u Programu rada Vijeća za 2014. godinu (za izdavačko-informativnu djelatnost, obilježavanje nacionalnih praznika, znanstveno istraživanje i projekte, za zajednički program koordinacije vijeća crnogorske nacionalne manjine na području Republike Hrvatske i za ostvarivanje zaštite prava pripadnika crnogorske nacionalne manjine); c) usvojilo izmjene Financijskog plana Vijeća za 2014. godinu; d) usvojilo prijedlog Financijskog plana Vijeća za 2015. godinu.

U cilju pomoći stradalima u katastrofalnim poplavama koje su zadesile Slavoniju u maju mjesecu, Vijeće je, izvan planiranih programskih aktivnosti, doniralo iznos od 3.000,00 kn kao pomoć stradalima.

Usvojena je odluka da se iz sredstava Vijeća Vasiliju Peroviću omogući odlazak na međunarodno natjecanje iz fizike (London) i da se pokrije dio putnih troškova odlaska na studij (Cambridge), te da se financijski pomogne Milanka Mikulić i Vladimir Cimbalević, takođe pripadnici naše nacionalne manjine.

Članovi Vijeća su informirani o pohvalama koje su na račun Vijeća izrekle službe Grada Zagreba nakon izvršenih kontrola vezano za fiskalnu odgovornost i realizaciju programa i trošenje odobrenih sredstava.

POSJET CRNOGORSKOM DOMU

Crnogorski dom u Zagrebu posjetili su Tatjana Popović, direktorica Turističke organizacije Podgorice i Milovan Vujović, glavni inspektor za budžet Ministarstva financija Crne Gore. Sastanak je bio prigoda da se porazgovara o modalitetima i načinima suradnje i zajedničkim programskim aktivnostima, posebice u okviru planiranog dolaska Glavnog grada Podgorice na Lučindanske susrete 2015. godine.

Razgovoru su u ime naših udruženja prisustvovali Milanka Bulatović, Danilo Ivezić i Alija Šukurica, a na kraju razgovora razmijenjeni su prigodni darovi.

NACIONALNA BIBLIOTEKA NA KONGRESU U LIONU

Završna sjednica kongresa koji je u Lionu, od 16. do 22. avgusta, okupio 2590 delegata iz 132 zemlje

Nacionalna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“ učestvovala je krajem avgusta na Kongresu WLIC (World Library and Information Congress) u Lionu.

Bibliotekarka Vesna Vučković predstavljala je crnogorsku Nacionalnu biblioteku na ovom važnom sastanku bibliotekara, bibliotečkih udruženja, privrdenika, koji se bave pružanjem i čuvanjem informacija na globalnom nivou. Tema ovogodišnjeg kongresa bila je „Biblioteke, građani, društva – težnja za znanjem“. Na kongresu su predstavljene različite

teme i projekti kao što su upravljanje specijalnim zbirkama, digitalni depoziti elektronskih izdanja, selekcija materijala za digitalne repozitorijume, zaštita građe nastale u digitalnom obliku i pristup takvoj građi ...

Usvojena je Lionska deklaracija o pristupu informacijama i razvoju, koja akcentuje važnost uloge biblioteka u društvu. Deklaracija upućuje na opšte prihvaćene smjernice – slobodan pristup informacijama, doživotno obrazovanje, upotrebu tehnoloških inovacija za društvo znanja ...

Organizator kongresa bila je Međunarodna federacija bibliotečkih udruženja – IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions).

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 3. septembar 2014.g.)

* * *

Na Međunarodnom sajmu knjiga u Moskvi, na štandu izdavača iz Hrvatske, bila su izložena i dva izdanja NZCH: knjiga „NJEGOŠ I HRVATI“, posvećena vezi Njegoša i hrvatskih intelektualaca njegovoga doba i prva antologija savremene crnogorske ženske poezije „KORET NA ASFALTU“.

HRVATSKI NAKLADNICI NA KNJIŽEVNOM SAJMU U MOSKVI

Na 27. Međunarodnom sajmu knjiga u Moskvi, koji je održan od 3. do 7. rujna, Ruska udruga izdavača (ASKI) organizirala je prvi put „Slavenski knjižni praznik“, koji je bio predstavljen zajedničkim štandom i koji je okupio izdavače iz svih slavenskih zemalja.

Hrvatski knjižar Nedičko Dominović, vlasnik nakladničke kuće Dominović, na sajmu je, osim rječnika, predstavio i dječje knjige izdavačkog poduzeća Kašmir, kao i izdanja FF-pressa (Filozofski fakultet Zagreb), Sveučilišta u Zadru, Hrvatske sveučilišne naklade, Disputa ...

Izdavači su tijekom sajma razgovarali o izlasku ruskih izdavača na hrvatsko tržište, ali i o izvozu knjiga hrvatskih izdavača u Rusiju. Također je bilo riječi i o prijevodu ruskih autora u slavenskim zemljama, kao i slavenskih autora u Rusiji.

Ruska udruga izdavača pokazala je „Slavenskim knjižnim praznikom“, koji bi trebao postati tradicionalni događaj Međunarodnog sajma knjiga, te prigodnim nagradama i zahvalama interes za suradnju s nakladnicima iz slavenskih zemalja.

(Izvor: ru.mvep.hr)

NA CETINJU PROSLAVLJENO 520 GODINA OD ŠTAMPANJA „OKTOIHA PRVOGLASNIKA“

Fototipsko izdanje „Oktoiha Prvoglasnika“ koje je 1987. godine na Cetinju objavila Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“

Povodom 520 godina od štampanja „*Oktoiha Prvoglasnika*“, prve ćirilice knjige na Jugoistoku Evrope, u Zetском domu na Cetinju je 16. oktobra održana svečana akademija, a potom izložba grafičke mape „*Oktoih 1494-2014.*“ crnogorskog umjetnika Dimitrija Popovića. Proslava jubileja održana je pod pokroviteljstvom predsjednika države Filipa Vujanovića, a organizator je NB „Đurđe Crnojević“.

– Knjiga je zapravo spomenik jednog vremena, a knjiga je i spomenik u srcu onoga ko čita. Zato, zaista istinski treba da budemo ponosni jer na civilizacijskom i istorijskom putu razvoja knjige Crna Gora je zauzela

počasno mjesto. Naša prva štamparija, štamparija Crnojevića, i zvanično je prva državna štamparija u svijetu, a „*Oktoih*“ prva južnoslovenska štampana knjiga – kazala je ministarka nauke Sanja Vlahović, obraćajući se gostima na svečanoj akademiji.

OBODSKA ŠTAMPARIJA

Štampariju Crnojevića, poznatu i kao Obodska štamparija, u kojoj je 1494. godine štampan „*Oktoih prvoglasnik*“, pokrenuo je 1492. godine crnogorski vladar Đurđe Crnojević, sin Ivana Crnojevića, osnivača Cetinja.

Štamparsku presu sa pokretnim slovima, na kojoj je radio jeromonah Makarije uz pomoć sedam nepoznatih monaha, Đurđe Crnojević nabavio je u Veneciji, tadašnjoj prijestonici evropskog štamparstva. Na istom mjestu štampani su još „*Oktoih petoglasnik*“, „*Psaltir s posljedovanjem*“, „*Molitvenik*“ (Trebnik) i „*Četvoroevangelje*“. Svih pet djela su pravoslavne liturgijske knjige koje su imale prosvjetiteljski karakter i misiju da sačuvaju vjerski i nacionalni identitet tadašnjih Crnogoraca i ostalih slovenskih naroda.

Kako je istakla Vlahović, taj opus od pet, a neki kažu i više knjiga (urađenih u štampariji Crnojevića, nap. aut.), zapravo je imao prosvetiteljsku ulogu, misiju da čuva duhovnu, istorijsku i kulturnu tradiciju tadašnjeg crnogorskog naroda i slovenskih naroda uopšte.

– Priča o „*Oktoihu*“ i priča o našoj prvoj štampariji u nama ostavlja dubok trag, ali nas opominje i upozorava da je knjiga zapravo ta koja je nosilac istorijskog, duhovnog i kulturnog nasljeđa jednog naroda. Govori nam o tome da su knjiga i znanje zapravo bez granica – kazala je Vlahović.

Prema riječima direktorice Nacionalne biblioteke „Đurđe Crnojević“ Jelene Đurović, osnivanje štamparije Crnojevića i štampanje „*Oktoiha Prvoglasnika*“ zasigurno je jedna od najvažnijih stranica iz istorije Crne Gore.

– Štampanje knjiga u maloj Crnoj Gori s kraja 15. vijeka, razapetoj između ratova i gladi, kuriozitet je koji sa istorijske distance od pet vjekova zasjenjuje mnogo poznatije i uticajnije izdavačke poduhvate većih i bogatijih evropskih država na samom početku Gutenbergove ere – kazala je Đurović.

**„Oktoih 1494-2014.“
Grafička mapa akademskog
slikara Dimitrija Popovića**

„Oktoih“ je, prema njenim riječima, dio našeg identiteta kojim treba da se nadahnjuju sadašnje i buduće generacije.

– „Oktoih“ nas nadahnjuje da u kontinuitetu pamćenja čuvamo našu bogatu pisanu baštinu i da na tim čvrstim temeljima stvaramo nova djela dostojna univerzalnih vrijednosti istorije i kulture – kazala je Đurović.

Otvarajući izložbu grafičke mape „Oktoih 1494-2014.“ Dimitrija Popovića, istoričar Živko Andrijašević takođe je potvrdio da su osnivanje štamparije 1493. godine i pojava prve štampane knjige godinu dana kasnije događaji čiji značaj daleko prevazilazi granice naših prostora.

– No, ti događaji su isključivo naša istorijska svojina. Ta nam svojina, kao i svaka svojina, nameće izvjesne obaveze. Najprije da je učinimo nespornom, odnosno da spriječimo da nam je prisvajaju i preimenuju. Zatim da joj u našem istorijskom prostoru damo mjesto i značenje koje joj pripada. I napokon, da postanemo svjesni njenog pravog značenja danas – kazao je Andrijašević.

Prema njegovim riječima, iako smo društvo koje ima percepciju nacionalne prošlosti kao niza bitaka, stradanja, političkih meteža, nesumljivo da u zbirci događaja i sudbina, koje smatramo svojom istorijom, ima mnogo toga važnog što nastaje iz neratničkih motiva i što se rađa iz mirnodopskih stanja. Jedna od takvih pojava, naglašava Andrijašević, je i pojava prve štampane knjige na Cetinju.

– Istoričari do kraja nijesu objasnili kakvu misiju su imale knjige iz cetinjske štamparije, ali mogu da prepoznaju značenje koje takav čin ima za vrijeme u kome se knjige štampaju i za vrijeme koje dolazi – kazao je Andrijašević.

Slavljenje „Oktoiha“, prema njegovim riječima, predstavlja slavljenje premoći duha nad opasnostima i silom.

– To je počast državničkom gestu koji je u svojoj vrijednosti miljama udaljen od političkog. To je pohvala pregaocu od koga je Bog digao ruke i ostavio ga bez mahova. Ali, i sve zajedno: slava, počast i pohvala Crnoj Gori. I ideji opstajanja i trajanja – kazao je Andrijašević.

U okviru svečane akademije izveden je i dramski program „Zidari i bibliotekari“. Režiju i scenario ovog programa potpisuje Ana Vukotić, a u njemu igraju Mirko Vlahović, Varja Đukić, Dejan Ivanić, Ana Vučković i Petar Vlahović.

Na otvaranju izložbe grafičke mape „Oktoih 1494-2014.“ direktorica NB „Đurđe Crnojević“ Jelena Đurović kazala je da je svaki od šest grafičkih listova mape inspirisan slovima koja grade ime ove stare crkvene knjige.

– Tako je formalna i simbolička vrijednost slova, tih temeljnih elemenata riječi, postala osnova likovne kompozicije grafičkih listova ove mape. U svom postupku, Dimitrije Popović polazi od autentičnosti štampanih slova iz „Oktoiha“, tretirajući ih kao kompozicioni element koji ugrađuje u svaki grafički list, ali ih i modifikuje u moderni likovni znak. Time on ostvaruje spoj apstraktne likovnosti i hrišćanske ikonografije. Slovo i slika, oblik i simbol usklađeni su u jedinstvenu likovnu cjelinu – kazala je Đurović i dodala da je ovo luksuzno, bibliofilsko izdanje Nacionalna biblioteka objavila u 100 numerisanih primjeraka, čiji je svaki list autor svojeručno potpisao.

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 16. oktobar 2014.g.)

MANIFESTACIJA „MULTIKULTURALIZAM – NAŠA ZBILJA“

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM), u okviru svojih aktivnosti organizovao je tradicionalnu manifestaciju „*Multikulturalizam – naša zbilja*“, ove godine pod sloganom „*Sve za Crnu Goru – Crnu Goru ni za šta*“. Cilj ove manifestacije je predstavljanje kulture manjinskih naroda i afirmacija suživota i tolerancije kao temeljnih vrijednosti Crne Gore.

Na otvaranju manifestacije, 29. septembra u Crnogorskom narodnom pozorištu, goste je pozdravio direktor Centra dr Derviš Selhanović, koji je istakao da „emancipacijom crnogorskog

društva na demokratskim osnovama ka građanskom, otvorenom društvu, multikulturalizam postaje naša trajna i temeljna vrijednost“, da je Crna Gora multikulturalna oaza u kojoj se multikulturalizam živi svaki dan, i kao takva može da posluži kao primjer Evropi i svijetu.

Manifestaciju je otvorio ministar za ljudska i manjinska prava dr Suad Numanović, koji je ovom prilikom istakao da različitost kultura odnosno multikulturalizam kao osnovu naših zajedničkih snaga, kao našu zajedničku baštinu koju treba prihvatiti, njegovati, čuvati i razvijati: „Očuvanje kulturne baštine naroda koji žive na jednom prostoru jedan je od osnovnih segmenata očuvanja ukupnog nacionalnog identiteta. Temu kulturne raznolikosti posmatramo kao jedan od osnovnih elemenata cjelokupnog održivog razvoja. Multikulturalizam i tolerancija su budućnost svih nas u neposrednom okruženju. Garancija održivog mira.“

Bogat program etno i savremenog stvaralaštva, prezentirali su kulturno-umjetnička društva „Mirko Srzentić“, „Budo Tomović“, ansambl „Bisernice Boke“ i „Burimi“, tamburaški orkestri „Limski biseri“ i „Pljevaljski tamburaši“, zatim Ismet Agović, Haris Dacić, Safet Drljan, Esad Merulić, Lejla Hot, Milena Đurović, Andrea Petrović, Angela Mijušković, Ana i Ida Muratagić, Đulije Pelinku, Fatime Buzuku, Vili Ferdinandi i Davor Novak.

(Izvor: cekum.me)

* * *

Ugledni bosanskohercegovački pisac Ivan Lovrenović ušestvovao je proljetos na predstavljanju posljednje knjige Mirka Kovača „*Vrijeme koje se udaljava*“, koje su zajedno bili organizovali Nacionalna zajednica Crnogoraca Hrvatske i nakladnička kuća FRAKTURA iz Zagreba (v. broj 87).

IVANU LOVRENOVIĆU NAGRADA „MEŠA SELIMOVIĆ“

Bosanskohercegovački pisac Ivan Lovrenović dobitnik je ovogodišnje književne nagrade „Meša Selimović“ za najbolji roman, koja se u okviru književnih susreta „*Cum grano salis*“ u Tuzli dodjeljuje za najbolje djelo objavljeno u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji i Crnoj Gori. Žiri, kojim je predsjedavala hrvatska književnica Julijana Matanović, Lovrenoviću je ovu nagradu dodijelio za roman „*Nestali u stoljeću*“, djelo koje oslikava svu dubinu istorijskih previranja što su ostavila trajne ožiljke u BiH, a posebno među Hrvatima koji u njoj žive.

– Nijesam od onih koji su dobijali nagrade. Bilo ih je, ali ne velikih i vrijednih, tako da ovu nagradu koju sam dobio u Tuzli smatram svojom prvom nagradom – kazao je Lovrenović nakon uručjenja nagrade u Tuzli, a prenosi T-portal.

Za ovogodišnju nagradu „Meša Selimović“ bilo je nominovano petnaest romana, a u užu izbor ušlo je pet autora: Miljenko Jergović s romanom „*Rod*“, posmrtno je nominovan Mirko Kovač sa svojim posljednjim romanom „*Vrijeme koje se udaljava*“, te srpski pisac Svetislav Basara („*Gnusoba*“) i bosanskohercegovački književnik Damir Šabotić („*Nađi me*“).

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 8. septembar 2014.g.)

Prenoseći tekst prof. dr. Milenka Perovića, koji je samo jedan u nizu njegovih redovnih osvrtu na crnogorsku zbilju, podsjećamo da je uvaženi profesor – uz prof. dr. Ljudmilu Vasiljevu i prof. dr. Josipa Silića – jedan od autora Pravopisa crnogorskoga jezika, ali i da je potpisnik gorkih riječi kako su taj pravopis svojevremeno „tzv. independistički intelektualci Crne Gore s ledenom šutnjom dočekali“.

VRIJEME MONTENEGRISTIKE

Mjera uredenosti jednoga društva opredmećuje se u stanju njegovih institucija. One nastaju poradi uljuđenosti, stabilnosti, organizovanosti i održivosti cjeline društvenog života. Podesno su u nas nazvane ustanovama. Ustanovljuju se s namjerom da stihiju ljudskih potreba i odnosa održavaju na civilizirani, normirani, standardizovani i društveno prihvatljivi način. Institucije su izraz i oblik djelovanja centripetalnih sila koje društvo drže na okupu. One mu ne daju da se raspadne. Ne dopuštaju da se u njemu razmahnu unutrašnje destruktivne centrifugalne sile koje uvijek prijete da društvo bace u barbarsko stanje.

Sposobnost osnivanja institucija – počev od države kao institucije koja omogućava i uokviruje sve druge društvene institucije – svojstvo je povijesnih naroda. Mnogi narodi su ostali nepovijesni ili su ispali iz povijesti što stihiji svoga postojanja nijesu bili u stanju postaviti katalizatore institucija. Pojedini narodi su nestali zato što vlastitom postojanju nijesu bili u stanju dati trajniji institucijski oblik. Neki narodi su dopali ropstva jer nijesu umjeli stvarati, razvijati i čuvati institucije kao nervaturu svoga unutrašnjeg života. Brojni su narodi postali građevnim materijalom za druge narode jer nijesu umjeli naći balans između institucionaliziranosti i spontanosti društvenog života.

Crna Gora je država neosiguranih temelja – između ostalog – zato što ima zlehudu sreću s nekim naučnim, kulturnim i obrazovnim institucijama koje se bave tzv. identitetskim pitanjima. Nikad joj nije manjkalo centrifugalnih društvenih sila. Zato su joj bili dugi, neizvjesni i mučni procesi osnivanja takvih institucija. Uvijek je bivalo jakih interesa i destruktivne volje da ih ne bude. Kad nastanu, uvijek se nađe jakih i opakih da ih onemoguće u radu. Sudbina im je zato uvijek bila neizvjesna. Neke od njih nijesu obavljale ulogu zbog koje su osnovane. Neke se živjele u zabuni oko svrhe svoga postojanja. Neke je od početka premašivala visina postavljenog zadatka. Na neke institucije ostrašćeno se jurišalo od trenutka osnivanja. Razlike u načinu postojanja, trajanju i sudbini institucija ne potiču od opravdanosti sumnji u pravo njihovog postojanja. Naprotiv, sve odreda bile su više nego potrebne. Ne zbog oponašanja prosperitetnih naroda koji ih već imaju, nego zato što njihovo valjano postojanje samo po sebi čini sadržinu civilizacijskog prosperiteta jedne države. Institucije su pokazatelj onoga što hoće i mogu političke i duhovne elite jednoga naroda u postavljanju ili prihvatanju odgovarajućih kulturnih, naučnih i obrazovnih standarda koji važe u kulturnoj i naučnoj ekumeni. No, tu se korjeni crnogorska paradoksijska s osnivanjem, građenjem i razaranjem vlastitih institucija.

Osnivanje nekih od njih – na primjer, Crnogorske akademije nauka i umjetnosti – imalo je vrijednost velikog događaja u političkoj i duhovnoj povijesti crnogorske države i naroda. Međutim, svojom naučnom, kulturnom i jezičkom politikom, kao i odnosom prema prelomnim momentima u savremenoj povijesti Crne Gore CANU nije opravdala svrhu svoga postojanja. Evoluirala je u lokalni prirepak Srpske akademije nauka i umjetnosti. Po nesreći, preuzela je iz nje ono što je u njoj politički i duhovno najgore – srpsko nacionalističko velikodržavlje i netrpeljivost prema svemu što je autentično crnogorsko! Umjesto da baštini, čuva, njeguje i unaprjeđuje sve elemente crnogorskog državnog, nacionalnog i duhovnog identiteta, Crnogorska akademija nauka i umjetnosti ih iznevjerava, krivotvori i negira. Nikada ona nije postala čvorištem crnogorske kulturne i naučne

---

afirmativne samorefleksije i valorizacije. Ali je zato postala štabnim mjestom licemjernog odnosa prema vlastitoj državi. CANU postoji, iako – takva kakva je – nije potrebna Crnoj Gori. Štaviše, šteti njezinom postojanju!

Jedna druga institucija – Leksikografski zavod Crne Gore – više ne postoji, iako nikada nije prestala potreba za njegovim postojanjem! Trebalo je da bude glavni štit kulturnog nasljeđa Crne Gore od svakoga oblika otuđivanja, uzurpacije i falsifikacije. Dok je postojao, bio je trn u oku onima koji su od kulturnog nasljeđa Crne Gore namjeravali praviti građu za tuđu kulturu. Ideolozi ukidanja Leksikografskog zavoda vrlo dobro su znali da će njegovim nestajanjem crnogorska kultura biti još više obezdomljena. Zato ih do današnjih dana plaši sablast započetog, pa prekinutog rada na Crnogorskoj enciklopediji. Plaši ih da se svi crnogorski identiteti ne nađu na enciklopedijskom sabiralištu kao najjačoj tvrđavi odbrane Crne Gore. Nije teško doći do objašnjenja da je zlehuda sreća pojedinih institucija kulture, nauke i obrazovanja posljedica i izraz identitetskog hijatusa koji u crnogorskom društvu traje u potonjih sto pedeset godina. Nije teško zaključiti ni da su neke od tih institucija povratno svojski radile na tome da se taj hijatus održi i produbi.

No, nevolja s nekima od tih institucija ne dolazi neposredno od identitetskog hijatusa, nego od vrlo originalnih oblika iracionalnosti i sumnjive naučne kompetentnosti. Kad takva smjesa postane svrhom, strukturom i sadržajem rada neke institucije, nastaje ono što je narod izrazio gnomom: Što se grbo rodi, to vrijeme ne ispravi! Primjer se sam pokazuje u pokušaju utemeljenja montenegristike na Filozofskom fakultetu u Nikšiću. Stoga nije trebalo dugo čekati da naučna svijest o kapitalnim nedostacima nikšićkog pokušaja utemeljenja montenegristike postane svojinom naučne zajednice, ali i javnog mnijenja.

U sljedećem koraku ta je neugodna spoznaja postala kritičkim faktumom. On je pokrenuo političku svijest i volju da se montenegristika zasnuje na drugi način, s drugim naučnim pretpostavkama i drugim nosiocima. Ta je jednostavna logika same stvari vodila odluci o osnivanju Instituta za crnogorski jezik i književnost. Njena naučna i političku validnost olakšala je odluku da Institut relativno brzo preraste u Fakultet za crnogorski jezik i književnost. Fakultet počinje s radom ove jeseni na Cetinju.

Osnivanje Fakulteta za crnogorski jezik i književnost ima dvostruko značenje. Njegovim utemeljenjem trasiran je izgledni put strategiji razvitka montenegristike. Fakultet je već u trenutku osnivanja postao središnjom institucijom montenegristike. To je bilo moguće jer je nastao na dobro osiguranom temelju Instituta za crnogorski jezik i književnost. Institut je za svega tri godine svoga postojanja pokazao potenciju visokog kvaliteta. Smjelost i plauzibilnost te ocjene počiva na činjenici da je Institut okupio grupu izuzetno talentovanih i vrijednih mladih naučnika. Trebalo im je dati priliku da pokažu svoje visoke naučne mogućnosti i nagovijeste šta sve mogu dati crnogorskoj kulturi u budućnosti. Preko šezdeset izdatih knjiga kapitalne vrijednosti s područja montenegristike, povijesti crnogorske književnosti, nauke o jeziku i nauke o književnosti za svega tri godine postojanja Instituta argument su čija se validnost s povjerenjem može predočiti najstrožijim kritičkim sudovima naučne javnosti.

S druge strane, jednako je važno da se osnivanjem Fakulteta objektiviraju jasne doktrinarne i strategijske smjernice jezičke politike. Do prije nekoliko godina Crna Gora nije imala nikakvu jezičku politiku. Standardizacijom crnogorskog jezika utemeljena je koncepcija smislene i planske jezičke politike. Osnivanjem Fakulteta pokazuje se konkretna sadržina te politike u stvaranju naučnog i nastavnog podmlatka u montenegristici, u podsticanju montenegrističkih naučnih istraživanja, kao i pozicioniranju montenegristike kao grane slavistike.

Milenko A. Perović

(Izvor: Dnevni list POBJEDA, 5. septembar 2014.g.)

BALADA O POSLJEDNJEM CRNOGORSKOM GUSLARU U ISTRI

GUSLE BEZ GUSLARA

Što su gusle na zid obješene
I na njima strune ugašene?

Ne čuje se ni pjesme ni zvuka,
Nit ih drži guslarova ruka.

Neće više uz gusle pjevati
Nit gudalom tankim zaguslati.

Da uz njinu divnu melodiju
Crnogorsku šire tradiciju.

Uz ognjišta da pjesme pjevaju
Običaje stare sačuvaju.

Nit na binu da publika sluša,
Od miline da treperi duša.

Guslar nam se jako umorio,
Sa bolešću svojom se borio.

Pa ga snaga i život izdade,
Srce stade, smrti se predade.

Sad guslara našeg više nema,
Nit da gusla, niti da zapjeva.

I zato su gusle ugašene,
Zauvijek na zid obješene.

Instrument će sada da odmara
Uz sjećanje na svoga guslara.

Rekao je Njegoš plemeniti:
„Blago tome ko dovijek živi,
Imao se rašta i roditi!“

Milunka Medojević

Čudno i tužno je bilo ovo ljeto. Čudno jer nije sličilo na sebe, a tužno jer su ulice dozivale brojne goste koji nisu čuli njihov vapaj. Oblaci su ukrali sunce, kiše nesmiljeno lijevale kao da se na nebu pojavio vodeni prasak i ukazao na neko novo, nepoznato godišnje doba. Ljudi su poput Engleza, „skjuzmi“, razgovarali, i sami – „bi or not tu bi“ – prognozirali vrijeme. Nosio nas je ljetni san i želja da sutra dočekamo novi sunčan dan. U međuvremenu se svakodnevica igrala prema svojim sudbinskim pravilima. Ništa osobito, baš ništa osobito ... Ništa vrijedno spomena.

Srpanj je bio na izmaku snaga i prepuštao se mokar kolovozu. Bio je ponedjeljak, 21. dan u mjesecu. Kiša je, naravno, po dobroj staroj navadi, silovito padala. Zazvonio je telefon. Poznati broj. Predsjednik UAB-a zove. Energičan i borbeni Toni Kosmina. Bit će da je neka značajna obljetnica u điru, pomislih. S druge strane telefona začuh stisnuti i nekako nesiguran glas Predsjednika. „Slušaj, ne želim vjerovati, ali umro je **Božo Caković**. Noćas.“ reče zbunjeno.

Svašta čovjeku proleti kroz glavu u takvom trenutku. Prvo da nisam dobro čula, pa da je to neka neslana šala, pa da se netko zabunio, pa da je to nemoguće, pa, pa ... a zatim je došlo do neke mentalne blokade u misaonom procesu i prestala sam misliti. Nastupila je sablasna tišina. Zastao mi je dah. Umuknuo glas. Svijet je na trenutak stao i još jedno vječno pitanje: „Što je život?“ tamni je oblak Božinim odlaskom progutao. Trgnuo me Tonijev glas i vratio u surovu stvarnost. „Kako?“ pitala sam u strahu. „Otkazalo je srce“ rekao je, sada već ljutito, opsovavši život.

Otkazalo je veliko srce našega vredrog i nasmijanog, prijatelja i druga, pjesnika, antifašiste, predsjednika Društva „Josip Broz Tito“ Novigrad, člana predsjedništva Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“, predsjednika Zajednice Crnogoraca Istarske Županije, potpredsjednika Zajednice Crnogoraca Hrvatske, člana Vijeća crnogorske manjine Istarske Županije, dobitnika ordena zasluga za narod, medalje rada, priznanja Grada Novigrada ... i posljednjeg crnogorskog guslara u Istri. Junačina!

Ma kako može samo tako otkazati jedno veliko srce prepuno života, planova, vedrine, snova i nepresušnih ideja?! Gdje je došlo do kratkog spoja? Još u subotu vodio je drugarice antifašistkinje iz Novigrada na proslavu sedamdesete godišnjice osnivanja antifašističkog fronta u Istri, u nedjelju slavio s pijateljima njihove rođendane, a onda jednostavno otišao na vječni počinak, bez pozdrava i naznake da je okončao svoju životnu misiju.

Tako valjda mora biti, tješimo se kada ne nalazimo pravi odgovor na ovo filozofsko, vjersko i biološko pitanje? Misterij života i smrti ima svoje nevidljive zakonitosti i jednostavno smo nesavršeni da bismo se uopće približili odgovoru.

Kada se osvrnemo na Božin životni put, lako je zaključiti da je on bio velik i pun kao i njegovo srce. Rodio se Kovrenu - Bijelo polje, Republika Crna Gora, 1946. godine. Bio Titov gardist na Brijunima,

pa zatim savjestan milicajac koji dolazi po prekomandi godine 1971. u tada slavni, „digitronski“ grad Buje. Zbog svoje komunikativnosti i zarazne vedrine, energije i kreativnog stvralaštava biva prihvaćen od širokih masa. Unatoč uniformi koja je značila „zakon i red“, njegov je osmijeh i strastveni plamičak u očima razbijao taj obrazac i svi smo ga prije svega doživljavali kao jednostavnog „čovjeka iz naroda“.

Bujština ga je prigrllila kao sina. Opčinila svojom pitomom ljepotom i dobrodušnim, vrijednim ljudima. Uzajamno su se poštivali i sve više i više voljeli. Tu je rasla njegova obitelj. Tu su stasala njegova djeca i unuci. Istra je bila novi, topli dom, ali Crna Gora je bila prvi i jedini u srcu! Svaki je trenutak koristio da joj ode u pohode, da se uvijek iznova pokloni njenim ljepotama i snažnim vrletima iz kojih je zračila vilinska snaga koja bi ga ispunjavala tom snagom do nekog novog su-

---

sreta. A kada se nije moglo ili nije imalo za put, bile su tu gusle kojima se elegično vraćao u crnogorsku prošlost, koja je bila sastavni dio njegove melankolične stvarnosti. Božo je guslao, guslao i nestajale bi sve obveze, srdžbe, tuge i sva bol koju je potisnuo na dnu srca kada je gledao kako se ruši jedan njegov svijet prepun ideala i poštenja u koje je sa srcem neiskvarena dječaka vjerovao.

Novo je vrijeme donijelo nove probleme. Prije svega, moralne i etičke. Srušila se piramida sazdana od principa i načela jednakosti te pravednosti za maloga čovjeka.

Nakon godina krize identiteta i lutanja u potrazi za odgovorima zašto ljudi mrze ljude samo zbog svojih predrasuda i uskogrudnih političkih stavova, pronašao je opet snagu i hrabrost da se vrati svojim ljevičarskim uvjerenjima koji u svom nukleusu sadrže ideju čovječnosti koja ovaj svijet čini boljim mjestom za život za sve ljude. Pridružio se udruzi antifašista Bujštine i osnovao Društvo „Josip Broz Tito“ Novigrad. Ideje prošlosti nastojao je u humanističkom tonu, bez anarhizma ugraditi u viziju budućnosti suvremenog demokratskog hrvatskog društva. Neki su to smatrali indoktrinacijom, a on, kontinuiranim povijesnim tijekom života. „Bez isticanja i njegovanja vrijednosti iz prošlosti nema ni kvalitetnijeg pomaka ka budućnosti“, ponavljao je.

Mnogi su ga optuživali za idolopoklonstvo, ali on je znao da to uglavnom čine ljudi bez svojih osobnih stavova i ljudi bez ideala koji su ovaj život ogolili do kosti u ime domoljublja, a sve to, za „vlastiti džep“, pa je on sretno i skromno nastavio živjeti svoj ideologiziran život, ne sumnjajući da je crvena antifašistička zvijezda velikoj većini ljudi omogućila socijalno pravedniji život. Zato se i zalagao za njegovanje stečevina antifašističke prošlosti i NOB-e.

Kada su se počela širom Republike Hrvatske osnivati crnogorska društva koja su okupljala pripadnike te nacionalne manjine, Božo je postao na Bujštini jedan od njegovih najaktivnijih članova. Nesebično se zalagao za javnu prezentaciju cnogorske kulturne baštine široj javnosti ističući kako su kulturološke različitosti najveće kulturno bogatstvo jednog kraja. Ponesen zavičajnim vjetrom počeo je pisati i recitirati te guslati na svakoj priredbi kada se ukazivala za to prigoda. Neki bi mu i spočitnuli te gusle prekoračujući ga kako Cna Gora ima i mnogo drugih vrijednijih tradicijskih glazbala te sadržaja nematerijalne baštine koje bi trebalo prezentirati javnosti. No on se nije davao smesti. Kada bi zapaso svoje gusle nogama i zaguslao gudalom po njima doimao se najsretnijim čovjekom na svijetu. Zarumenio bi se, čelo naborao, a iz očiju bi se iskrila radost. Boju glasa je prilagođavao tekstu kojega je pjevao i pjevao i pjevao ... Slavni likovi iz pjesama izlazili su iz njegovih usana na pozornicu kao da ih je probudio iz mrtvih. E to je bio onaj pravi Božo srcem i dušom!

Utihnule su gusle onoga dana kada smo ga ispraćali na posljednji počinak u njegov vječni dom. Okupili su se brojni prijatelji, uvaženi politički čelnici iz lokalnih samouprava, članovi društava Crne Gore iz čitave Istre, članovi društva Josipa Broza Tita, drugovi antifašisti, poznanici i bivše kolege iz policijskih redova. Novigradskim grobljem slijevala se nezapamćena bujica ljudi koji su se došli još jednom oprostiti, od svakome na svoj način dragog i svestranog Bože. U tihoj koloni, dok su ga nosili prema humku, s crvenom zvijezdom na piramidi, ljudi su šaputali o njegovim vrijednostima, nepatvorenoj jednostavnosti, dosljednosti i njegovom crnogorskom prkosu. Zrakom je vijorio topli vjetrović i možda je naše misli sljubio s njegovom dušom noseći ih prema njegovoj rodnoj grudi. To su oni mistični trenuci kada nam se čini da je fizička smrt pregruba stvarnost i da još osjećamo čovjekovu prisutnost svugdje oko nas u nekom suptilnom, nematerijalnom, lebdećem obliku. Bez forme.

Kada je klapa zapjevala stameno: „ ... još ne sviće rujna zora ...“ sigurno je negdje u daljini lelećući zavapila i Crna Gora. Supruga Caja, sinovi Danilo i Vladimir te kći Jadranka, zagrljeno su pjevali iznad groba. Iz njih je izbijala ona ista snaga i prkos koji je i Božo nosio u sebi i koji raste u čovjeku iz korijena rodne grude. Sav očaj i snaga stopili su se u njihovom glasu i učinilo mi se tada da je vjetar zapuhao snažnije. Prisutni su bili vidno potreseni tim prizorom.

Groblje je ubrzo opustjelo. Ljudi su se vratili svojim obvezama kao da se ništa nije dogodilo, i kao da se smrt nikada neće dogoditi i nama.

Nedugo potom, neki kukavni ljudi oskrnavili su crvenu zvijezdu na njegovu grobu. Naravno, to su bili kadri učiniti, ali nisu ostavili svoje ime i podatke, braneći na taj, vandalistički način, svoja politička uvjerenja kao što je Božo čitav život otvoreno branio svoja te na kraju imao hrabrosti i zakopati se sa simbolima koji su mu određivli životne ciljeve.

Ma navikao je on na svakakve gadarije za života, pa ga pretjerano neće uzbuditi još jedna u nizu ljudskih gluposti i sada kada se preselio na onaj svijet. Njima sigurno neće biti bolje jer su to učinili, a naš Božo može nastaviti mirno snivati jer je uvijek gajio plemenite snove.

Nadam se samo da će netko jednoga dana uzeti znalacki njegove gusle te s ljubavlju i žarom, kao što je on to činio, odguslati baladu o posljednjem crnogorskom guslaru u Istri.

Sanja Bosnić

Potpredsjednica Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ Umag

Sa zahvalnošću smo primili nekoliko pjesama od gospođe Milunke Medojević, članice Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Bujština“ Umag koja se na prethodnim stranicama dirljivim stihovima oprostila od posljednjeg crnogorskog guslara u Istri. U uvjerenju da će zapitanost gospođe Milunke „Đe to čovjek izgubi čovjeka / u vrtlogu dvades' prvog vijeka?“ dobro razumjeti i čitaoci našeg glasila, u ovom broju objavljujemo njenu istinsku odu nekim starim vremenima, ne sumnjajući ni trenutka u iskrenost riječi dobitnice priznanja za fair play na Petrovdanskom saboru 2010.

STARO I NOVO DOBA

Selo moje od dvadeset kuća,
s ogradama od vrbova pruća.
Male kuće slamom prekrivene,
okućnice ručno obrađene.
Zasađene krumpirom i lukom,
sa kupusom, grahom i paprikom.
Malo dalje od sijena kotari,
smok kolibe za žito ambari.
Livada se ručno kosom kosi,
sa izvora pitka voda nosi.
Selo moje iz prošloga vijeka,
zadužbino maloga čovjeka.
U te nema ni plina ni struje,
nit auti sokacima bruje.
Frižidera nema, ni mašine,
robu peru na stare načine.
Na potoku će voda otiče,
na kamenu s drvenim peračem.
Hljebno brašno melje vodenica,
na daleko čuje se trlica.
Što konoplju i lan obrađuje,
i odjevne stvari izrađuje.
Te se sukno u potoku valja,
za gubere i ostala tkanja.
Nema struje niti kompjutera,
ni modernih novih mobitela.

Nema TV-e niti telefona,
svud se čuju od ovaca zvona.
Ispod sača hljeb se topli peče,
a verige na ognjištu zveče.
Tu se ručak kuva i priprema,
namještaja nekog puno nema.
Na podu su tronožne stolice,
a na zidu za suđe police.
Niska sofa umjesto astala,
bez fotelja, kauča, regala.
Na vratima čiviluk je žuti,
đe se vješa roba i kaputi.
Po sobama slamarice meke,
te vunjeni guberi i deke.
Kad umorno sa posla se sliježe,
na mekanu postelju se liježe.
Prije toga za sofru se sjeda,
dok domaćin svima pripovijeda.
Kuju njivu treba uzorati,
nacijepati drva, ko čuvati?
Ko će žute krunit' kukuruze,
koja snaja da krave pomuze?
Kćerka koja da na izvor ode,
da donese kofu hladne vode?
Gazdarica da ručak pripremi,
i da decu u školu otpremi.
Kad na večer primiri se selo,
sakuplja se posjedak i prelo.
Upali se petrolejka lampa,
sakupi se cura i momaka.
I lijepijeh snaša i bekrija,
prijatelja, kumova, komšija.
Mlade žene pletu i pjevaju,
a devojke momke upoznaju.
Po ćoškovu igraju se deca,
dok gudalo na guslama jeca.

A domaćin tanko popijeva,
o junaštvu iz prošlih bojeva.
Jedna grupa odmakla se skroza,
igraju se prstena i koza.
Tako život u mom selu teče,
od ranoga jutra pa do večer.
Tu običaj jošte stari vrijedi,
kad se radi, a kada se sjedi.
I u kući poštuje se vazda,
šta naredi domaćin il' gazda.
A ostala čeljad da se slažu,
da se vole i da se pomažu.
Nema niđe ljepših uspomena,
od života iz prošlih vremena.
Ni srećnijeg doba i čovijeka
od vremena iz prošloga vijeka.
Novo doba i nova tehnika,
napraviše robot od čovjeka.
Sve što žele ljudi su postigli,
i na mjesec raketom su stigli.
Napravili razne aparate,
nove kuće, jahte i aute.
Mobitele, razne kompjutere
i moderne gradske solitere.
Namještaje od drva i kože,
ali opet srećan bit' ne može.
Frižideri puni su mu mesa,
al 'on živi od stresa do stresa.
I još neke moderne bolesti,
razdiru mu mišiće i kosti.
I duša mu sada više pati,
pa ne može nikako da shvati.
Đe nestaše pjesma i veselje,
razgovori, druženja i želje?
Đe to čovjek izgubi čovjeka,
u vrtlogu dvades' prvog vijeka?

Milunka Medojević

*Filmsko putovanje uz pomoć Savjeta za nacionalne manjine
Republike Hrvatske i TV arhiva RT Crne Gore*

VEČERI FILMSKIH ZAPISA O CRNOJ GORI

18.9.2014.g. u 20^h (četvrtak)

HAJLA

*Autor: Borislav Raičević
Producent: Radivoje Brnović
Montaža: Dejan Bojović
Snimatelj: Igor Sekulić
Trajanje: 31':58"
Proizvodnja: TV Crne Gore, 2004.*

LOVČEN

*Režija: Predrag Bojović
Urednica: Mitra Jakić
Producent: Radivoje Brnović
Izbor muzike: Sanja Sekulić
Tekst čita: Vesna Jaćimović
Stihove govori: Mirsad Rastoder
Ton: Srđa Vuković i Miodrag Rabrenović
Snimatelji: Miroslav Popović, Saša Jovović,
Bojan Bjelanović i Miodrag Rabrenović
Trajanje: 31':50"
Proizvodnja: TV Crne Gore, 2011.*

9.10.2014.g. u 20^h (četvrtak)

O TRADICIJI KOJA NESTAJE: SVAĐBA

*Autor: Pero Radović
Producent: Radivoje Brnović
Kamera: Savo Jovanović
Ton: Željko Martinović
Trajanje: 30':00"
Proizvodnja: TV Crne Gore, 1991.*

Ljepotica Hajla sa 2403 metra nadmorske visine

*Pred početak još jedne projekcije
u Crnogorskom domu u Zagrebu*

*Pogled sa Jezerskog vrha na
kamenno more Katunske nahije*

U Crnogorskom domu u Zagrebu otvorena izložba fotografija
BOTANIČKA BAŠTA PLANINSKE FLORE CRNE GORE

Dana 9. oktobra, uoči projekcije dokumentarnog filma o tradiciji koja nestaje, u Crnogorskom domu u Zagrebu otvorena je izložba fotografija iz Botaničke bašte u Dulovinama (Kolašin, Crna Gora). Cjelokupne materijale za izložbu priredio je gospodin Ivan Grdinić, a uoči otvorenja izložbe gospodin Danilo Ivezić je prisutne upoznao sa osnovnim podacima o jedinstvenoj botaničkoj bašti u Crnoj Gori i o njenom osnivaču Danijelu Vinceku, rođenom Zagrepčaninu i zaljubljeniku u Kolašin i njegovu prirodu, koji je proteklih trideset godina posvetio zaštiti crnogorske planinske flore.

Botanička bašta Dulovine nalazi se na 1018 m nadmorske visine, formirana je 1981.g. i jedina je na tlu Crne Gore sa autohtonim vrstama flore kontinentalnih planina (Bjelasice, Durmitora, Komova ...). U bašti se, na površini od 646 m², može vidjeti oko 400 bijnih vrsta, među kojima je znatan broj endema, a više od 80% predstavlja ljekovite vrste.

Izložba je složena u devet cjelina: *planinsko bilje, endemi, ljekovito bilje, istorijsko bilje, bilje magične moći, jestivo bilje, otrovno bilje, afrodizijaci i bilje opjevano u pjesmama.*

LJEKOVITE BILJKE

Iz štampanog materijala, koji je bio podijeljen posjetiocima izložbe, moglo saznati na primjer i o nekim ljekovitim osobinama biljaka prikazanih na izložbi (v. njihove fotografije na str. 47)

Planinski čaj, Origano – Origanum vulgare

U Crnoj Gori se najčešće i najviše koristi kao dnevni aromatičan čaj, prijatnog ukusa. Takođe je poznat u kulinarstvu kao začin. Sadrži velik procenat eteričnog ulja, a poznat je i kao antiseptik.

Slatka paprat – Polypodium vulgare

Korijen biljke je slatkog ukusa, te je zbog toga i dobila naziv. U prošlosti su je najčešće koristili djeca i pastiri, kao poslasticu. Ima primjenu u narodnoj medicini u borbi protiv oboljenja disajnih puteva.

Plućnjak – Pulmonaria officinalis

Ova biljka ima primjenu u liječenju oboljenja disajnih puteva, naročito pluća. List biljke, izgledom, podsjeća na pluća, odakle je i dobila naziv.

Valerijana, macina trava – Valeriana officinalis

Dobila je ime zbog toga što mačke vole da se valjaju po njoj. Poznata je kako u narodnoj tako i u savremenoj medicini kao sedativ. Najčešće se može naći u obliku kapi. (*Hypericum perforatum*).

VEDRAN BAĐUN „U POTRAZI ZA ZION-OM“

Pustolov, komandos, uspješni sportaš u borilačkim sportovima, trener tajlandskog boksa, majstor tetovaže, autor dva romana, mladić koji je plivao s krokodilima, nije se povukao ni pred slonom, igrao s opasnom zmijom, živio s domorocima, istražio velik dio egzotičnih tropa, šuma i prašuma, sudjelovao u raftinzima na najopasnijim svjetskim rijekama te dugo godina vodio rafting na rijeci Cetini, Omišanin Vedran Bađun je 29.10.2014. u Crnogorskom domu u Zgarebu održao putopisno predavanje pod naslovom „*U potrazi za ZION-om*“ u organizaciji Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“ Zagreb.

*„Zion je savršeni trenutak na savršenom mjestu.
Zion je mjesto na kojemu čovjek želi zauvijek ostati.
Zion je i osjećaj kojeg bi htio zadržati za sva vremena.
Zion je ono čemu težim cijeli život, apsolutan mir i sreća.
Sve na ovom svijetu ima svoju suprotnost, tako i Zion ima protutežu bez koje ni on ne bi postojao. Ta suprotnost zove se Babilon.
Babilon je stanje u kojemu se cijeli svijet trenutno nalazi.
Babilon treba ignorirati ili minjati ako nas ugrožava. Zbog ljudske prirode nije ga moguće uništiti pa zbog toga moramo pojedinačno dohvatiti svoj Zion tako da nam Babilon ne može naškoditi.“*

Priča o pustolovinama i životu od Amerike do Australije uz projekciju brojnih fotografija područja u kojima je boravio potrajala je skoro dva sata. Bila je začinjena brojnim doskočicama i komentarima uz aktivno učešće prisutnih u Crnogorskom domu u Zagrebu.

„... Planova nemam, živim po načelu Relax filozofije. Na svom sam putu di me nitko ne može prestizati niti gurati. Stranice moje životne knjige se okreću kako svevišnja energija to želi. Za sljedeće putovanje, ko to zna, možda zavrtim globus i di ubodem prstom. Namibija mi se mota po glavi ali ko zna ... 10, 20 godina hahahahaha biti ću sijedi rastafarijanac sa dreadovima do poda koji ne puši ganju. Živiti ću daleko od Hrvatske, u nekoj prašumi tropskog pojasa. Nadam se da ću pronaći svoj Zion. Naravno ako prije toga ne odlučim nenaoružan juriti na grizlija ... “- rekao je Vedran.

Vedran Bađun je jedan od rijetkih koji u životu radi samo ono što voli!

(Izvor: www.vijece-crnogoraca-zagreb.hr)

Na završnoj večeri jubilarnog 15. Crnogorskog festivala humora, satire i karikature (održanoj 25. oktobra u sali Centra za kulturu u Danilovgradu) promovisana je knjiga „Putokazivanja“ vrhunskog crnogorskog satiričara Veljka Rajkovića. Zahvaljujući ljubaznosti autora u prilici smo da iz njegove najnovije knjige – za koju su predgovor i pogovor napisala dva doajena satirične riječi i čije je prvo izdanje već iscrpljeno! – objavimo mali izbor njegovih britkih aforizama.

Nova knjiga Veljka Rajkovića
PUTOKAZIVANJA

IZ PREDGOVORA

Njegovo gledište nije ni lijevo ni desno već pravo, pravovjerno i pravovremeno. To je gledište koje ide pravo ka strukturalnom i produbljenom saznanju. U tome mu je pomoglo životno iskustvo, neumoljiva logika, a ponajviše čudesna dosjetljivost. Omiljene tematske preokupacije su mu izopačenosti moćnika u svim domenima i svim periodima. U krugu njegovog interesovanja najčešće su ljudski nemoral i čovjekova krutost na pogrešnom mjestu – u glavi. Duhovitost, dosjetljivost i lucidnost postaju forma antidosade.

Ratko Božović

IZ POGOVORA

I, eto čuda neviđena! Kakvom nesuđenom piscu bi se mogla omaći pomisao da ništa na svijetu nije lakše nego pisati onako kako to čini Veljko Rajković. Takvom bi valjalo dati savjet – samo neka pokuša! Čega sve nema i ima u knjizi „Putokazivanja“: gorkog i slatkog humora, opore i ljekovite satire, svake vrste dosjetki i domišljaja, filozofije običnog života, poruka i preporuka da svijet bude istinitiji, pravedniji, bolji i ljepši od sebe samog.

Savo Martinović

**Naši političari intenzivno rade
na sopstvenom duhovnom oblikovanju.
Svakodnevno odvaljuju po neku glupost.**

**Osnivam stranku poltrona.
Može da uđe svako ko izade!?**

**U Crnoj Gori nema milion gladnih!
Nedostaje nam četiristo hiljada.**

**Poštujte devet božjih zapovijesti.
Samo krađu!?**

**U mojoj porodici već duže
jedemo za okruglim stolom.
I, nikako siti da se ispričamo!**

**Pijani od vlasti
dvostruko nas ne vide.**

**Nemam dosje.
Pratili su me nepismeni.**

**Kod nas se lopovi ne kriju.
To su najviđeniji ljudi!**

**Crnogorci najteže postiču
radnu temperaturu.
Uvijek je problem u ležaju.**

**Sa velikima saradujemo
na principu reciprociteta.
Koliko oni požele, toliko mi prežalimo.**

**Narod sve vidi.
Naš mrak je rijetka pojava.**

**Pravi krivci se znaju.
Zato su nepoznati.**

Prenosimo mali dio na MONTENEGRINI objavljenog priloga o čitaocima već dobro poznatom crnogorskom i svjetskom karikaturisti Darku Drljeviću. Poneseno kazivanje urednika biblioteke crnogorske kulture, naslovljeno u maniru dostojnom majstora kratke forme, dostupno je na adresi www.montenegrina.net.

CENTAR ZA KULTURU D.D.

Još jedna prva nagrada za karikaturu, Jedna karikatura govori hiljade riječi, Crnogorska stvarnost nadmašuje karikaturu, Nagrađena predstava „Conekt bolan, conekt“, Gran pri u Ankari, Učešće na likovnoj koloniji, Organizovan Međunarodni festival karikature, Izložba stripa, Izašao iz štampe humoristički magazin „Tuš“, Štampana knjiga karikatura i kratkih priča ... – ovo su neki od naslova i napisa koji su se mogli pročitati zadnjih petnaest godina u našoj štampi. Ovako bogat repertoar i uspješno predstavljanje na domaćoj i inostranoj sceni, neodoljivo podsjećaju na dobro organizovan tim umjetnika nekadašnjih centara za kulturu iz vremena kad se toj oblasti poklanjala odgovarajuća pažnja, a za rad centara izdvajala značajna sredstva.

Pogriješio bih ako kažem da se ne radi o *Centru za kulturu*. Naravno, ne onom nekadašnjem, nego stvarnom ovovremenom, vrlo uspješnom na domaćoj i posebno inostranoj sceni, čijem se radu i uspjesima poklanja nedovoljna pažnja, a o sredstvima da ne govorimo. Ne radi se o timu, već o jednom čovjeku koji zaista jeste *Centar kulture*. Na osnovu navedenih naslova, za sve one koji su makar i malo pratili dešavanja na kulturnoj sceni Crne Gore, nije teško da zaključite da se radi o proslavljenom crnogorskom karikaturisti **Darku Drljeviću**.

Iz biografskih podataka, kao potvrda prethodnoj tvrdnji, navodim samo neke od formi umjetničkog izražavanja u kojima se Darko Drljević neosporno vrlo uspješno predstavio. U prvom redu to je karikatura, kojoj se najviše posvetio i razumljivo postigao najveće rezultate, zatim slikarstvo, ilustrovanje knjiga i udžbenika, grafika, strip, animirani film, kratke priče, tekstovi za pozorišta, režija ... Uz sve ovo, predsjednik je Udruženja karikaturista Crne Gore i ogranka evropskog Udruženja karikaturista (FECO Montenegro). Osnivač i glavni urednik humorističkog magazina „Tuš“ i organizator Prvog međunarodnog festivala karikature u Kolašinu 2007. godine. Uvršten je u antologiju „Svjetska karikatura“, među najveća svjetska imena iz te oblasti umjetnosti. Učesnik je mnogih kolonija slikarstva i karikature. Imao je 50 samostalnih izložbi i oko 450 kolektivnih. Iz oblasti karikature dobitnik je 116 nagrada od čega 110 internacionalnih. Dobio je i niz nagrade za slikarstvo, aforizme, kratke priče i scenario.

Montenegrin cartoonist donates prize money to Iran quake victims

Darko Drljević nije tim, ali je neophodan dobar tim da isprati sve ono što on radi i zabilježi sve uspjehe koje je u dosadašnjem radu postigao. Svjestan te činjenice, odustajem od namjere hronološkog praćenja njegovog rada ...

U daljem tekstu se potom na portalu MONTENEGRINE (gdje se može pogledati i veliki broj karikatura Darka Drljevića) navode komentari, ocjene, kritike, djelovi intervjua i sl. ljudi od struke i nauke, ali i običnog čovjeka koji dobro razumije poruke koje nose Darkove karikature. A svi ćemo dobro razumijeti i poruku kojom je urednik MONTENEGRINE odlučio da završi svoj dojmljivi prilog o jednom odista izuzetnom umjetniku i čovjeku.

Ovo je priča o Darku Drljeviću samo iz jednog ugla, odnosno prenošenje ili bolje reći sastavljanje na jedno mjesto onoga što je dio medija u prethodnom periodu zapisao o ovom svestranom umjetniku. Stvaranje cjelovite slike o njegovom stvaralaštvu zahtijeva mnogo širi osvrt i posmatranje njegovog rada iz više pravaca. No, čak i u ovom osvrtu, teško je priču privesti kraju a da se ne pomene još jedna strana ovog umjetnika. Naime, u martu 2012. godine, Darko je učestvovao na Internacionalnom festivalu karikature u Iranu. Osvojio je nagradu koja je podrazumijevala i određeni novčani iznos. Darko se odrekao tih sredstava i namijenio ih za pomoć postradalima od zemljotresa u sjeverozapadnom Iranu. Potez zaista vrijedan pažnje, posebno ako se zna da ovaj umjetnik sa velikim brojem svjetskih odličja nema svoj atelje, a da je tek nedavno uspio da riješi i neke osnovne egzistencijalne probleme. Očigledno, kad neko ima dušu, nije mu tijesan ni mali stan, ni Kolašin, ni Podgorica, ni Crna Gora. Za dobrog igrača i to je odličan teren za postizanje svjetskih rezultata.

Vesko Milović
urednik portala www.montenegrina.net

Vođeni mislima da narodi koji zaboravljaju prošlost gube sadašnjost i nemaju budućnost, kao i da je u svakoj tradiciji sadržano moderno, u „Crnogorskom glasniku“, u rubrici **CRNOGORSKI MOZAIK**, donosićemo po neku kockicu iz svekolikog crnogorskog nasljeđa koje baštinimo. U ovom broju donosimo neka tumačenja rukoveti stihova iz „Gorskog vijenca“ koji su zadavali „dosta muke komentatorima“. O tome što je Njegoš zapravo kazao u toj – kako je naziva M. Rešetar – „vrlo tamnoj periodu“, u prethodnom su stoljeću svoje mišljenje iznosili „suhoparni filolozi“, prevodioci, lingvisti, filozofi, čak i hemičari, ali ponajmanje, čini se, „bogodani pjesnici“.

O NAJENIGMATIČNIJEM STIHU U „GORSKOM VIJENCU“

U radu V. Draškovića „Značenje jedne sintagme iz Gorskog vijenca“ (koji je 1992. godine objavljen u XIX knjizi Anala Filološkog fakulteta u Beogradu) najprije se ističe kako je za priređivače izdanja „Gorskog vijenca“, kao i za njegove komentatore i prevodioce, najveću teškoću u shvatanju pravog značenja predstavljala, a i dalje predstavlja, sljedeća rukovet stihova:

Време земно и судбина людска —	Vreme zemno i sudbina ljudska,
Два образа највише лудости —	dva obraza najviše ludosti,
Безъ поредка најдубља наука —	bez poretka najdublja nauka,
Сна людскога, деца-аль очеви —	sna ljudskoga деца al' očevi.
Бли ово причина управа,	Je li ovo pričina uprava
Којоу тайну постић' неможемо? —	kojoj tajnu postić ne možemo?
Ель истина, е ово овако?	Je l' istina ê ovo ovako,
Ал' насъ очи собствене вараяу?	al' nas oči sopstvene varaju?

*Iz faksimila prvog izdanja „Gorskog vijenca“
(objavljenog u Beču 1847. godine)*

(2290 - 2297)

Kako bi se čitalac uveo u prikazivanje komentarâ, u radu se prvo navode riječi dvojice priznatih poznavalaca Njegoševih djela. N. Banašević u svom kritičkom izdanju „Gorskog vijenca“ kaže:

«Ovih osam stihova zadavali su dosta muke komentatorima i smatraju se ... „kao najtamnije mjesto“ u spjevu (i Rešetar kaže: „u ovoj vrlo tamnoj periodu“). Njihov se opšti smisao može, međutim, razabrati, ali je neke važne pojedinosti ovog odlomka teško razjasniti na potpuno zadovoljavajući način.»

a M. Stevanović, baveći se jezičkim tumačenjima u komentarima „Gorskog vijenca“, ističe:

« ... i prevodioci na strane jezike, i ocjenjivači tih prevoda, češki slavist Otokar Kolman, npr., koji se bavio dvama prevodima Njegoševa spjeva, konstatuje da ovi stihovi predstavljaju najteže i najnejasnije mjesto u cjelom spjevu. Takvo gledište se javljalo i prije Kolmanova, a mnogi su komentatori to mjesto slično ocjenjivali.»

Autor navedenog rada – iz čijeg se naslova, kao i iz izraza *syntagme énigmatique* u rezimeu na francuskom jeziku, već da naslutiti o čemu će biti riječi – iznosi kako glavni uzrok nejasnoće gornjih stihova potiče nesumnjivo otuda što je nejasan smisao sintagme *pričina uprava*, smatrajući da na takav zaključak dovoljno upućuju dotadašnja tumačenja.

„СУХОПАРНИ ФИЛОЛОГ“

О мојему седмоме издању *Горскога Вијенца* изашла је, што ја знам, само једна критика, наиме од С. Пандуровића у 22. свесци биоградске *Мисли* од 15. новембра 1920; њом је г. П. хтио доказати да Његошеву пјесму може ваљано тумачити само богодани пјесник а никако сухопарни филолог. Ја сам, ето, чекао двије године хоће ли г. П. или који други наш пјесник поправити оно што сам ја, како г. П. тврди, до зла бога искривио, али кад се није нашао ни један, шаљем још једном у свијет Његошеву пјесму с мојим уводом и тумачењем, готово непромијењеним, јер мислим да сам својим одговором, који је штампан у 1. свесци *Прилогâ* П. Поповића, доказао да је Пандуровићева критика пјеснички неоснована а филолошки погрешна.

У Загребу 27 септембра 1922.

М. Решетар

У тим тумачењима, сазнајемо потом из citiranog rada, бројни интерпретатори су – полazeћи од тога што је Његош именicu *pričina* употребљавао доста често у значењу *uzrok* – ту ријеч тако shvatili и у овом njegovom spјevу. При takvom су поimanju они (М. Rešetar, Ђ. Radović, А. Barac ...) други dio sintagme shvatili као pridjev *prava, uprava*.

Posebno može biti zanimljivo saznanje да се тумачењем nekih ријечи и израза у „*Gorskom vijencu*“ bavio и V. Mićović, који је по vokaciji био hemičar. Не usvajajući *a priori* gornje gledište, он је smatrao да треба istaći и sljedeće:

« ... у околини Cetinja (у nekadašnjoj Katunskoj nahiji) postoji ријеч *pričina* im. (glagol *pričiniti se – priviđati se*) и pridjev *pričini*, па би *pričinâ uprava* značilo *prividna uprava*, uprava која nam се samo priviđa, pričinjaва, а čiju tajnu не možemo saznati.»

No, V. Mićović iznosi и svoju sumnju у то да је *uprava* imenica, јер како каже, Његош је у svojim pismima nije nigdje upotrijebio

«mada се велики број njegovih pisama bavi pitanjima у vezi с upravom како Crne Gore тако и susjednih država. Он има *ustrojstvo, uredba, praviteljstvo* (vlada), *načelstvo* (uprava, vlast), *pravlenije* (uprava, vlast), *upravljenje* (uprava). Ту ријеч нема ни Vuk у I izdanju „*Rječnika*“ (1818), а унио ју је у II izdanje (1852.g.)»

али треба naglasiti да је аутор рада о enigmatskoj sintagmi одмах навео како се у Његошевом пјесничком opusu ипак налази и imenica *uprava* у данашњем значењу, navodeći за то stih 99 у „*Odi na dan rođenja sverusiskog imperatora Nikolaja*“! Najзад, V. Mićović iznosi и ovakvu pretpostavku:

«Теоријски остаје могућност да је *uprava*, ради stiha, upotrijebljena mјesto *prâva: Je li ovo pričina prâva?* (prava pričina, pravi uzrok)»

No, uprkos činjenici да се poslije svega ипак било iskristalisalo као najprihvatljivije тумачење како је ријеч *pričina* imenica, аутор рада је – ohrabren, како сам каже, oprežnošću М. Stevanovića који као да је и pored svega остао у општем uvjerenju да су у pitanju „dosita tamni stihovi“ – iznio и своје višegodišnje uvjerenje да zagonetnu sintagmu треба razriješiti на други način:

«А то би razrješenje glasilo: oblik *pričina* је у datoj sintagmi posesivni genitiv imenice *pričin* (=privid). При том би именicu *uprava* ... trebalo shvatiti у значењу *moć, sila, zakon*. Тако би stih у stvari značio: *da li је ovo zakon privida*, који upravlja (vlada) svijetom и ljudskom sudbinom, а čiju tajnu не možemo dokučiti.»

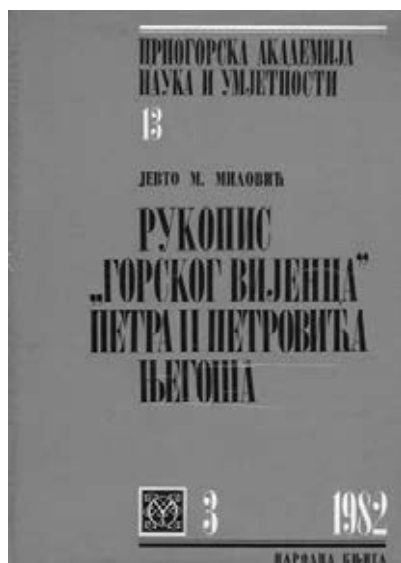
Tvrdnju како би то nesumnjivo било sasvim у skladu с pjesnikovim viше puta iskazanim pogledom о zagonetnosti svijeta и ljudskog života, аутор илуструје navođenjem stiha *Je li javje od sna smućenije?* („*Gorski vijenac*“, 2332), stiha да је *ljudski život snoviđenje страшно* („*Luča mikrokozma*“, 8) и stihova у kojima се за čovjeka каже да *Он је tada себе utopio / у sna carstvo tvrđe и mračnije / и на pozor strâšni snoviđenja* („*Luča mikrokozma*“, 78 - 90). При том stihovima *sna carstvo* potvrđuje често antepoňiranje posesivnog genitiva код Његоша које би се imало у predloženom rješenju.

Na kraju citiranog rada – u uvjerenju da je dovoljno ukazano koliko je teškoće zadavalo tumačenje datog niza stihova čak i najboljim poznavateljima Njegoševog jezika – autor tog rada navodi i mišljenje u kojem se poriču sve te teškoće! Naime, profesor filozofije S. Tomović – koji se u svom komentaru „*Gorskog vijenca*“ „manje zadržavao na filološkoj i istoriografskoj strukturi teksta od dosadašnjih komentara, dajući prednost idejama i misaonom supstratu“ spjeva – komentarišući stihove 2294 - 2295, kaže:

«Mislim da je njihov smisao jasan, pošto je konsekventan prethodnom izlaganju. Pjesnik se upitao: da li je „ovo“, ovaj vidljivi, u vremenu i prostoru ograničeni svijet, svijetski poredak zasnovan na uzroku, stvoren pomoću uzroka i dalje egzistira pod upravom ili vlašću svog uzroka? Odgovor na to pitanje je nezamisliv. Pri pokušaju da odgovorimo, dolazimo u neku vrstu Kantovih antinomija. Ipak ovdje nije izražena pjesnikova sklonost skepticizmu i agnosticizmu u metafizičkim stvarima. Ovo je samo jedan od njegovih pokušaja da zasnuje čvrsto uvjerenje, polazeći od racionalne sumnje.»

Poslije navođenja ovakvog komentara, autor – koji se u svom radu, pomno poput mnogih drugih, bavio odgonetanjem značenja sintagme *pričina uprava* iz „*Gorskog vijenca*“ – kaže kako se nužno nameće pitanje: da li je onda uopšte bilo potrebno tumačiti nešto što je već tako jasno?

* * *

Međutim, pažljiviji čitalac tog rada (na osnovu kog je i sačinjen ovaj prilog) morao je zapaziti, istina u fusnoti, i napomenu kako R. Dragičević smatra da *pričina* znači *priviđenje*, a da je imenica *uprava* odštampana vjerovatno o m a š k o m, umjesto priloga *upravo*! Svako ko je manje upućen u povijest rukopisa „*Gorskog vijenca*“, prvo bi se zapitao što zapravo piše u stihu 2294 tog spjeva? Na žalost, kako se može pročitati u uvodnim napomenama knjige Jevta M. Milovića „*Rukopis 'Gorskog vijenca' Petra II Petrovića Njegoša*“ (koju su, 1982. godine, zajedno objavili Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, Narodna knjiga iz Beograda i „Veljko Vlahović“ iz Beograda, a koja je dostupna i u okviru digitalne kolekcije „*Petar II Petrović Njegoš*“ Nacionalne biblioteke Crne Gore „Đurđe Crnojević“ na internetskoj adresi www.petarpetrovic2nbcg.me), raspolože se samo autografom do 1528. stiha, pronađenim 1889. godine u Dvorskoj biblioteci u

Beču; pri tome se napominje i kako prvo izdanje „*Gorskog vijenca*“ iz 1847. godine odstupa od tog jedino dostupnog originalnog djela rukopisa spjeva!

Svjedoci smo da se povremeno otkrivaju neke zapretane tajne svjetskih arhiva i zbirki, pa treba vjerovati da će se jednoga dana pronaći i nedostajući svici rukopisa „*Gorskog vijenca*“? A prije nego li se to dogodi, neka i priređivaču ovog priloga bude dopušteno da iznese još jednu pretpostavku o enigmatičnoj sintagmi. Naime, ako bi se desilo da je o m a š k o m odštampano *pričina*, a da je zapravo pisalo *pričinja*, onda bi se moglo raditi o stihu *Je li ovo pričinjâ uprava* u kom se pojavljuje nesvršeni glagol *pričinjâti* (*pričinjavati*; svršeni oblik *pričiniti*), pa bi smisao dva zagonetna stiha bio: *Je li ovo pričinja(va) uprava (sila, zakon) / kojoj tajnu postić ne možemo?*

Z. Drašković

GALERIJA „MONTENEGRINA“

SA IZLOŽBE SLIKA U GALERIJI ZVONIMIR

Rajko Todorović - Todor: GUBILIŠTE

Igor Rakčević: SUMRAK CIVILIZACIJE III

SA IZLOŽBE FOTOGRAFIJA PLANINSKOG BILJA CRNE GORE - *Ljekovito bilje*

Plućnjak – Pulmonaria officinalis

Planinski čaj, Origano – Origanum vulgare

NOVI NASLOV

Knjiga Ilije Vujačića „Saznanje i politika“ (Biblioteka LUČA, 6. knjiga; NZCH / Disput, Zagreb, 2014.) pokazuje kako se u sklopu epohalne promjene, koja se odvijala od 15. do 18. vijeka, tradicionalno (antičko i srednjovjekovno) društvo preobražavalo u moderno, na temelju misaonih pretpostavki da se svijest i svijet mogu racionalizirati. Revolucionarni kulturno-povijesni obrat dogodio se prijelazom s aristotelovske praktičke filozofije na modernu političku teoriju.

KUD "NJEKOŠ" NA LUČINDANSKIM SUSRETIMA 2014.

(Zagreb, Studenski centar, 25.10.2014. godine)

